

Innehåll

1 Parter och domslut	5
1.1 Osama Krayem	5
2 Yrkanden	10
2.1 Stämningsansökan 2025-05-27, Åtalspunkt 1	10
2.2 Häktning m.m.	12
2.3 Skadestånd	12
3 Sammanfattning	14
4 Bakgrund	19
5 Osama Krayems inställning	22
6 Utredning	23
6.1 Muntlig bevisning	23
6.2 Åklagarnas övriga bevisning	25
6.2.1 Icke-internationell väpnad konflikt i Syrien och IS inträde i konflikten	25
6.2.2 Den svenska jihadiströrelsen och Osama Krayems inträde i konflikten	26
6.2.3 Muath al-Kasasbeh	26
6.2.4 Den åtalade gärningen	26
6.2.5 Platsen för brottet	27
6.2.6 Reaktionen på och spridning av filmen ”Healing the believers’ chests”	27
6.3 Målsägandenas bevisning	27
6.4 Osama Krayems bevisning	28
6.5 Osama Krayems uppgifter	28
7 Rättsliga utgångspunkter	32
7.1 Krigsförbrytelse	33

Detta är en avskrift av en elektronisk originalhandling.

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Rådhuset, Scheelegatan
7
Stockholm

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00–16:00

Telefon
08- 561 650 00

E-post
stockholms.tingsratt@dom.se
Webb
www.stockholmstingsratt.se

7.1.1	Ingå som ett led eller stå i samband med väpnad konflikt	33
7.1.2	Skyddad person	34
7.1.3	Dödande	36
7.1.4	Förödmjukande eller nedsättande behandling	36
7.1.5	Grovt brott	36
7.2	Terroristbrott	37
7.2.1	Allvarligt kunna skada en stat	38
7.2.2	Injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp	38
7.2.3	Otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd	39
7.3	Gärningsmannaskap och medverkan till brott	40
7.4	Några bevisrättsliga utgångspunkter	41
8	Domskalet	43
8.1	Allmänt om bedömningen av bevisningen i målet	43
8.1.1	Allmänt om förhørsutsagorna	43
8.1.2	Uppgifter som hänför sig från Alexandra Kotey	44
8.1.3	Allmänt om den skriftliga bevisningen	46
8.1.4	Filmen ”Healing the believers’ chests”	47
8.1.5	Bevisvärderingen i fråga om Osama Krayems uppsåt	47
8.2	Domskalets fortsatta disposition	48
8.3	Icke-internationell väpnad konflikt i Syrien	49
8.4	Muath al-Kasasbeh’s avrättning	50
8.4.1	Muath al-Kasasbeh’s uppdrag	50
8.4.2	Muath al-Kasasbeh var en skyddad person	51
8.4.3	Muath al-Kasasbeh utsattes för det som åklagarna har påstått ..	51
8.4.4	Tid och plats för gärningen	53
8.4.5	Gärningen hade samband med den väpnade konflikten	54
8.4.6	Gärningen har allvarligt kunnat skada vissa stater	55
8.5	Betydelsen av Osama Krayems agerande på platsen	56

8.6 Bedömning av Osama Krayems uppsåt	59
8.6.1 Vad som var känt om IS när Osama Krayem anslöt till organisationen	61
8.6.2 Vad som framkommit om Liwa al-Sadiq	63
8.6.2.1 Daniel O'Tooles uppgifter om Liwa al-Sadiq	64
8.6.2.2 Alexandra Koteys och Shafee El-Sheikhs uppgifter om Liwa al-Sadiq	67
8.6.2.3 Säkerhetspolisens uppgifter om Liwa al-Sadiq	68
8.6.2.4 Andra IS-anhängares uppgifter om Liwa al-Sadiq	69
8.6.2.5 Tingsrättens slutsatser gällande Liwa al-Sadiq	69
8.6.3 Osama Krayems Facebookaktiviteter	70
8.6.4 Avrättningsfilmens betydelse	73
8.6.5 Osama Krayems efterföljande agerande	77
8.6.6 Sammanvägning av åklagarnas bevisning	77
8.6.7 Osama Krayems uppgifter förtar inte värdet av åklagarnas bevisning	80
8.7 Ansvarsfrihetsgrunder som måste beröras	82
8.7.1 Nöd	82
8.7.2 Förmans befallning	83
8.8 Konkurrensfrågor	84
8.8.1 Brottsligheten utgör en gärning	84
8.8.2 Osama Krayem ska dömas för krigsförbrytelse enligt både första och sjunde punkten i 4 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser	85
8.8.3 Osama Krayem ska dömas både för grov krigsförbrytelse och terroristbrott	86
8.9 Påföljd	87
8.10 Häktning	92
8.11 Skadestånd	92
8.11.1 Inledning	92
8.11.2 Innehållet i syrisk rätt	93

8.11.3 Tingsrättens bedömning	94
8.12 Sekretess	96
8.13 Avgift till Brottsofferfonden	97
8.14 Ersättning till målsägandebiträdet	97
8.14.1 Förordnanden	97
8.14.2 Begärd ersättning	98
8.14.3 Rättsliga utgångspunkter	98
8.14.4 Tingsrättens bedömning	100
8.15 Ersättning till den offentlige försvararen	103
9 Rätten	105
10 Överklagandeinformation	106

1 PARTER OCH DOMSLUT

1.1 Osama Krayem

Parter

Tilltalad

Osama Krayem, 19920816-0359
Häktet Kronoberg

Offentlig försvarare
Advokat Petra Eklund
KRIM advokater HB
Bolinders Plan 2, 112 24 Stockholm

Åklagare

Vice chefsåklagare Henrik Olin
Åklagarmyndigheten
Riksenheten för säkerhetsmål
Box 5553, 114 85 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Reena Devgun
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet
Box 57, 101 21 Stockholm

Målsägande

1. Ala Safi Yousef al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

2. Jawad Safi Yousef al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

3. Tasnim Safi Yousef al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

4. Yousef Safi Yousef al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

5. Ansam Safi al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

6. Asma Safi al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

7. Isaaf al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

8. Jawdat Safi Yousef al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

9. Safi al-Kasasbeh

Målsägandebiträde
Advokat Mikael Westerlund
Advokatfirman De Basso KB
Hantverkargatan 42 B, 112 21 Stockholm

Domslut

Brott som Osama Krayem döms för

Grov krigsförbrytelse, 2014-12-24 – 2015-02-03, 4 § 1 st 1 p och 7 p och 11 § lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i sin lydelse före den 1 juli 2016

Terroristbrott, 2014-12-24 – 2015-02-03, 2 § 1 st och 2 st och 3 § 1 p lagen (2003:148) om straff för terroristbrott i sin lydelse före 1 juli 2016 samt 3 kap 1 § brottsbalken i sin lydelse före 1 januari 2020

Påföljd

Fängelse på livstid

Rapporterade lagrum

Ny påföljd har bestämts för den nyupptäckta brottsligheten. Hänsyn har tagits till tidigare påföljd (34 kap 1 § 1 st och 34 kap 2 § brottsbalken).

Häktning m.m.

Osama Krayem ska vara kvar i häkte till dess att domen i ansvarsdelen vinner laga kraft mot honom. Beslutet gäller dock längst till och med att han återförs till Frankrike i enlighet med den överenskommelse angående tillfälligt överlämnande som ingåtts mellan svenska och franska myndigheter. Återförande ska ske så snart lagföringen i Sverige har slutförts och i förekommande fall när en eventuell dom i hovrätten meddelas, dock senast den 27 december 2025.

Skadestånd

Osama Krayem ska betala skadestånd till Ala Safi Yousef al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Ansam Safi al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Asma Safi al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Isaaf al-Kasasbeh med 80 000 kr.

Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Jawad Safi Yousef al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Jawdat Safi Yousef al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Safi al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Tasnim Safi Yousef al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Osama Krayem ska betala skadestånd till Yousef Safi Yousef al-Kasasbeh med 80 000 kr. Osama Krayem ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 3 februari 2015.

Sekretess

Sekretessbestämmelserna i 15 kap. 1 § samt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämpliga på de uppgifter som härrör från information som utlämnats med villkoret att de inte får offentliggöras (aktbil. 87 och 148).

Sekretessbestämmelserna i 15 kap. 1 § samt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på de uppgifter som lagts fram vid förhandlingen bakom stängda dörrar under vittnesförhöret med Scott Roberts, som hörts med villkoret att uppgifterna inte får offentliggöras.

Sekretessbestämmelserna i 35 kap. 12 § samt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämpliga på de identitetsuppgifter som framgår av protokollsbilaga 2 och de uppgifter i samma bilaga som härrör från information som utlämnats med villkoret att de inte får offentliggöras (aktbil. 85).

Sekretessbestämmelsen i 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på ingivna tillstånd enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken (aktbil. 146–147).

Sekretessbestämmelsen i 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på uppgifterna om Muath al-

Kasasbehs hälsotillstånd som lagts fram vid förhandlingen bakom stängda dörrar och som återfinns i häktningSPromemorian (aktbil. 14) och protokollsbilaga 3 (aktbil. 95).

Sekretessbestämmelsen i 21 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på uppgifterna om involverade personers bostadsadresser och andra jämförbara uppgifter som återfinns i passuppgifter (aktbil. 24), preliminär bevisuppgift (aktbil. 74), begäran om rättslig hjälp till USA (aktbil. 75), skrivelse till Centralmyndigheten, Justitiedepartementet (aktbil. 76), involverade personer (aktbil. 89) och kontaktuppgifter vittnen (aktbil. 96).

Brottsofferfond

Osama Krayem ska betala en avgift till brottsofferfonden på 500 kr.

Ersättning och återbetalning

Petra Eklund ska få ersättning av staten med 510 979 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 344 559 kr arbete
- 45 720 kr tidsspillan
- 18 504 kr utlägg
- 102 196 kr mervärdesskatt

Mikael Westerlund ska få ersättning av staten med 204 999 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 111 020 kr arbete
- 26 458 kr tidsspillan
- 26 521 kr utlägg
- 41 000 kr mervärdesskatt

Staten ska stå för kostnaderna.

2 YRKANDEN

2.1 Stämningsansökan 2025-05-27, Åtalspunkt 1

Åklagaren har begärt att Osama Krayem ska dömas för grov krigsförbrytelse enligt 4 § 1 st 1 p och 7 p och 11 § lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i sin lydelse före 1 januari 2022.

Åklagaren har begärt att Osama Krayem ska dömas för terroristbrott enligt 2 § 1 st och 2 st och 3 § 1 p lagen (2003:148) om straff för terroristbrott i sin lydelse före 15 maj 2017 samt 3 kap 1 § brottsbalken i sin lydelse före 15 maj 2017.

Åklagaren har angett följande gärningsbeskrivning.

Från den 1 januari 2012 har det i Syrien pågått en väpnad konflikt. Flera väpnade grupperingar har deltagit i konflikten, däribland den våldsbejakande islamistiska gruppering som kom att utvecklas till terroristorganisationen Islamiska staten (nedan IS).

Sommaren 2014 har IS etablerat kontroll över ett stort territorium i Syrien och Irak och skapat en statslikande struktur ordnad under en strikt salafistisk tolkning av islam.

Osama Krayem har i september 2014 rest till Syrien för att strida för IS.

Målsäganden Muath al-Kasasbeh har som pilot i det jordanska flygvapnet framfört ett stridsflygplan som störtat i Syrien den 24 december 2014. Han har sedan varit frihetsberövad av IS och därigenom varit försatt ur stridbart skick. Muath al-Kasasbeh har härefter vid något tillfälle under perioden den 24 december 2014 till den 3 februari 2015 avrättats i Raqqa, Syrien.

Osama Krayem har tillsammans och i samförstånd med andra gärningsmän tillhörande IS dödat/berövat Muath al-Kasasbeh livet. Härvid har Osama Krayem uniformerad och beväpnad, vaktat och fört målsäganden Muath al-Kasasbeh till en metallbur vari denne sedan har

spärrats in. Sedan har en av medgärningsmännen antänt Muath al-Kasasbeh. Muath al-Kasasbeh har inte haft någon möjlighet att freda sig eller påkalla hjälp. Muath al-Kasasbeh har avlidit till följd av branden.

Avrättningen har filmats med flera närgående bilder på Muath al-Kasasbeh. Filmen har sedan redigerats och spritts. Osama Krayem har varit medveten om att gärningen filmades, mottagit instruktioner och poserat under händelseförloppet. Han har varit medveten om att filmen skulle komma att spridas vilket utgjort en manifestation av en plan och ideologi som förespråkas av IS. Filmen på avrättningen har fått omfattande spridning på internet.

Härigenom har Osama Krayem utsatt en skyddad person för förödmjukande och nedsättande behandling som varit ägnad att allvarligt kränka den personliga värdigheten.

Gärningen har allvarligt kunnat skada staten Jordanien och övriga stater som ingick i Koalitionen mot IS (se bilaga 1 till gärningsbeskrivningen) och har av Osama Krayem begåtts med avsikt att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp som inte delar IS ideologi i staterna som nämns ovan samt otillbörligen tvinga den mellanstatliga Koalitionen mot IS att vidta eller avstå från att vidta militär åtgärd.

Krigsförbrytelsen är att bedöma som grov då den ingått som ett led i en plan och som en del av en omfattande brottslighet samt då gärningen förorsakat Muath al-Kasasbeh allvarlig smärta, skada, svårt lidande samt död.

Gärningen har haft samband med den väpnade konflikten.

Alternativt har Osama Krayem genom ovan angivna agerande främjat gärningarna.

Bilaga 1 till gärningsbeskrivningen

Lista över stater som utöver Jordanien ingår i gärningspåståendet

1. Amerikans förenta stater
 2. Kanada
 3. Frankrike
 4. Storbritannien
 5. Australien
 6. Förenade Arabemiraten
 7. Saudiarabien
 8. Kuwait
 9. Qatar
 10. Oman
 11. Bahrain
 12. Marocko
 13. Turkiet
 14. Irak
-

2.2 Häktning m.m.

Åklagarna har begärt att Osama Krayem med anledning av flykt- och recidivfara samt med hänsyn till presumtionsregeln ska kvarbli i häkte i avvaktan på att domen vinner laga kraft. Riksåklagarens överenskommelse med franska myndigheter, aktbilaga 153, ska dock tjäna som yttre ram för tvångsmedelsbeslutet.

2.3 Skadestånd

Ala Safi Yousef al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Ansam Safi al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd

med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Asma Safi al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Isaaf al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Jawad Safi Yousef al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Jawdat Safi Yousef al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Safi al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Tasnim Safi Yousef al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

Yousef Safi Yousef al-Kasasbeh har begärt att Osama Krayem ska betala skadestånd med 120 000 kr. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 3 februari 2015.

3 SAMMANFATTNING

Åtalet avser anklagelser kopplade till en filmad avrättning av den jordanske piloten Muath al-Kasasbeh, som ägde rum efter att han tillfångatogs i Syrien den 24 december 2014. Muath al-Kasasbeh befann sig då på uppdrag inom ramen för samarbetet inom den globala koalitionen mot Islamiska staten (IS). Den 3 februari 2015 publicerade IS en film som visade hur Muath al-Kasasbeh avrättades genom att han spärrades in i en metallbur och antändes levande.

I målet har åklagarna påstått att den svenske medborgaren Osama Krayem tillsammans och i samförstånd med andra gärningsmän tillhörande IS genomförde avrättningen samt att han varit medveten om att gärningen filmades och att filmen skulle spridas. Det har även gjorts gällande att gärningen allvarligt kunnat skada vissa stater inom den globala koalitionen mot IS samt begicks med avsikt att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp som inte delade IS ideologi och avsikt att otillbörligen tvinga den mellanstatliga koalitionen mot IS att vidta eller avstå från att vidta militär åtgärd. Enligt åtalet ska Osama Krayem därför dömas för grov krigsförbrytelse och terroristbrott, alternativt för medhjälp till dessa brott.

Osama Krayem har nyttjat sin rätt att inte yttra sig under huvudförhandlingen men åklagarna har tillåtit lägga fram delar av det han har berättat i polisförhör.

Bevisningen i målet har varit omfattande. Förutom den mest centrala bevisningen, filmen "Healing the believers' chests", har understödjande bevisning lagts fram. Den har bestått av bland annat vittnesförhör med sakkunniga personer och experter inom olika områden och rapporter från oberoende internationella organisationer.

Det är bevisat i målet att Muath al-Kasasbeh tillfångatogs efter att hans plan störtade den 24 december 2014 i Syrien och att avrättningsfilmen publicerades den 3 februari 2015 samt att Muath al-Kasasbeh har avrättats i Raqqa någon gång under den perioden. Det är också bevisat att det pågick en icke-internationell väpnad konflikt i Syrien vid den aktuella tidpunkten och att Osama Karyem i augusti 2014 reste från Sverige till Syrien för att ansluta sig till IS. Det är vidare klarlagt att Muath al-Kasasbeh var en skyddad person enligt Genèvekonventionerna och allmän folkrätt eftersom han genom fångenskap var försatt ur stridbart skick.

Redan av avrättningsfilmen framgår tveklöst att Muath al-Kasasbeh dödades genom att han antändes levande efter att ha spärrats in i en metallbur. Av filmen framgår också att Muath al-Kasasbeh filmades i olika sammanhang, inför och under avrättningen. Genom det förhållandet att målsäganden var stridspilot på uppdrag för den globala koalitionen mot IS när han tillfångatogs och det narrativ som IS anlägger i filmen om att avrättningen var en hämnd för flygattacker som koalitionen ska ha genomfört är det utrett att gärningen hade samband med den väpnade konflikten.

Tingsrätten har också ansett det bevisat att gärningen som sådan allvarligt kunnat skada staten Jordanien och övriga stater som omnämns i filmen och ingick i den globala koalitionen mot IS.

Utredningen har visat att Osama Krayem befann sig på avrättningsplatsen, uniformerad och beväpnad samt lät sig filmas. Av filmen och övrig utredning har vidare framgått att det var en annan man som tände elden och därmed direkt orsakade Muath al-Kasasbehs död. Tingsrätten har emellertid bedömt att Osama Krayem genom sitt agerande på ett så verksamt sätt bidragit till Muath al-Kasasbehs död att han ska betraktas som gärningsman. Hans agerande har bestått av att, gemensamt med andra män, ha vaktat Muath al-Kasasbeh både

före och under avrättningen och fört honom till buren där han antändes levande.

Vid bedömningen av om Osama Krayem har agerat med uppsåt – vilket han förnekat – har tingsrätten särskilt beaktat vad som var känt om IS när Osama Krayem anslöt sig till organisationen, vad som framkommit om IS elitstyrka Liwa al-Sadiq, Osama Krayems Facebookaktiviteter, avrättningsfilmens betydelse och Osama Krayems efterföljande agerande.

Tingsrätten har ansett att åklagarnas bevisning talar med sådan styrka för att Osama Krayem har agerat uppsåtligt – i fråga om avrättningen, filmningen, spridningen av filmen och avsikten att injaga allvarliga fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp som inte delar IS ideologi – att det är ställt utom rimligt tvivel att så var fallet. När Osama Krayems uppgifter bedömts har tingsrätten ansett att dessa varken motbevisar eller förtar värdet av åklagarnas bevisning. Det har inte heller funnits någon ansvarsfrihetsgrund.

Åklagarna har gjort gällande att gärningen begåtts med avsikt att otillbörligen tvinga koalitionen mot IS – som mellanstatlig organisation – att vidta eller avstå från att vidta militär åtgärd. Tingsrätten anser dock att åklagarna inte har bevisat att koalitionen mot IS är organiserad på ett sådant sätt att den kan bedömas som en mellanstatlig organisation i den mening som avses i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott. Då åklagarna har förklarat att tingsrätten inte ska pröva om tvånget har riktats mot de enskilda ländernas offentliga organ har någon sådan prövning inte gjorts. Osama Krayem ska därmed inte dömas i den delen.

Med undantag för att den globala koalitionen mot IS inte kan anses utgöra en mellanstatlig organisation har Osama Krayem i övrigt bedömts skyldig till grov krigsförbrytelse och terroristbrott i enlighet med åtalet.

Vid prövningen av om det är möjligt att döma för båda brotten samtidigt har tingsrätten ansett att det i det aktuella fallet inte finns något hinder mot det. Osama Krayem döms därför för grov krigsförbrytelse och terroristbrott i konkurrens.

När det gäller påföljd har tingsrätten beaktat att gärningen har innefattat en brutal och filmad avrättning som utförts med stor hänsynslöshet i syfte att sprida IS budskap. Det sätt genom vilket avrättningen genomförts måste ha varit oerhört smärtsamt för Muath al-Kasasbeh som måste ha känt en extrem dödsångest. Gärningen utgör både en grov krigsförbrytelse och ett terroristbrott och straffmätningens värde kan inte motsvara annat än livstids fängelse.

Osama Krayem har i Frankrike och Belgien har dömts till 30 års respektive livstids fängelse för sin inblandning i terrordåden i Paris 2015 och Bryssel 2016. Skulle Osama Krayem tidigare meddelats en svensk livstidsdom hade tingsrätten enbart kunna besluta en så kallad konsumtionsdom, det vill säga att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den nu aktuella brottsligheten. Rättsläget är inte klart när det gäller frågan om svenska domstolar ska döma på samma sätt i förhållande till en livstidsdom meddelad i ett annat EU-land. Tingsrätten har, bland annat med hänsyn till att straffvärdet för den nu aktuella brottsligheten motsvarar lagens strängaste straff och att villkorlig frigivning under vissa omständigheter kan aktualiseras avseende den belgiska livstidsdomen, bedömt att situationen är sådan att straffmätningen inte ska påverkas av de tidigare meddelade domarna utan har bestämt påföljden till livstids fängelse.

Osama Krayem ska stanna kvar i häkte fram till dess domen i ansvarsdelen vinner laga kraft mot honom. Det gäller dock längst tills han återförs till Frankrike i enlighet med den överenskommelse om tillfälligt överlämnande som ingåtts mellan svenska och franska myndigheter. Återförande ska ske så snart lagföringen i Sverige har slutförts, dock senast den 27 december 2025.

Tingsrätten har även, utifrån syrisk rätt men – i avsaknad av syrisk praxis – med tillämpning av svensk praxis, prövat om Osama Krayem ska anses skadeståndsskyldig gentemot Muath al-Kasasbehs föräldrar och syskon. Vid prövningen har skadestånd om 80 000 kr per målsägande dömts ut, vilket är högre än vad som vanligtvis dömdes ut enligt svensk praxis för sveda och värk vid den aktuella tidsperioden.

4 BAKGRUND

Under våren 2011 inleddes stora folkliga uppror i flera länder i Mellanöstern och Nordafrika. Proteströrelserna, som kom att kallas "Den arabiska våren" hade som främsta krav att det regerande styret i de olika länderna skulle avgå. De första protesterna i Syrien skedde i områdena kring Damaskus och Dar'a, men kom snabbt att sprida sig till flera delar av landet. Fredliga demonstrationer hölls, på vilka regimen svarade med en alltmer ökad våldsanvändning och till slut militära medel i syfte att stävja dessa.¹

I Syrien deltog ett flertal väpnade grupper i resningen mot president Bashar al-Assad; såväl den sekulära Fria syriska armén (FSA) som flera islamistiska motståndsrörelser. IS var initialt en fraktion bland hundratals andra väpnade grupper i Syrien men började under 2013 utvecklas till en välorganiserad och dominerande väpnad styrka med kontroll över områden i Syrien och Irak. Den 29 juni 2014 utropade IS sig till ett "kalifat" med militära expansionistiska mål.²

Fler än 5 000 personer från Europa och fler än 36 000 personer världen över uppskattas ha rest till Syrien och Irak för att ansluta sig till stridigheterna.

¹ *Brief on the commencement of the initial non-international armed conflict in Syria*, FN:s mekanism för allvarliga internationella brott i Syrien, september 2020, s. 2–4.

² *Rule of Terror: Living under ISIS in Syria*, FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, den 19 november 2014 (A/HRC/27/CRP.3), s. 2–4, och rapport från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, den 5 februari 2015 (A/HRC/28/69), s. 6.

Under perioden 2012–2016 uppskattas omkring 300 individer ha rest från Sverige för att ansluta sig till terroristgrupper i Syrien och Irak.³

Sommaren 2014 bildades på amerikanskt initiativ en bred internationell koalition i syfte att bekämpa IS. Den globala koitionen mot IS samlar ett stort antal partners, både stater och organisationer, däribland Jordanien och övriga länder som anges i gärningsbeskrivningen. Irak och USA ansvarar för den övergripande samordningen. Koitionen bedriver arbete inom fem huvudsakliga områden: militärt och kontrterrorism, motverkande av finansiering av terrorism, utländska terroriststridande, information och motbudskap samt stabiliseringsstöd. Graden av deltagande i koitionen har skilt sig åt länder emellan. Exempelvis har Sverige på inbjudan av Irak deltagit i koitionen insats i Irak.⁴

I augusti 2014 reste den svenska medborgaren Osama Krayem till Syrien i syfte att ansluta sig till IS.

Den 24 december 2014 tillfångatog IS den jordanske piloten Muath al-Kasasbeh, som flög över Syrien på uppdrag av det jordanska flygvapnet inom ramen för samarbetet inom den globala koitionen mot IS.

³ *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq – An Analysis of open-source intelligence and statistical data*, Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier, Försvarshögskolan, 2017, s. 14 och 75.

⁴ Prop. 2020/21:21 s. 7 och <https://theglobalcoalition.org/en/>.

Den 3 februari 2015 publicerade IS en film med titeln ”Healing the believers’ chests”. Filmen visade bland annat hur en man som identifierades som Muath al-Kasasbeh, inspärrad i en metallbur, brändes levande till döds.

Under 2015 lämnade Osama Krayem Syrien. Han har senare dömts för inblandning i terrordåden i Paris den 13 november 2015 och terrordåden i Bryssel den 22 mars 2016. Han avtjänar för närvarande ett fängelsestraff i Frankrike.

Som ett led i kampen mot terrorism har Förenta nationerna (FN) och Europeiska unionen (EU) förteckningar över personer, grupper och enheter inblandade i terroristdåd som omfattas av restriktiva åtgärder. I dagligt tal brukar dessa förteckningar refereras till som terrorlistor och de organisationer som återfinns där refereras till som listade terroristorganisationer. FN har riktat restriktiva åtgärder mot al-Qaida i Irak, och senare IS, sedan den 18 oktober 2004.⁵ EU har riktat restriktiva åtgärder mot IS sedan den 20 september 2016.⁶

Den 22 februari 2024 förordnade regeringen Stockholms tingsrätt som behörigt forum i målet. Den 16 april 2024 förordnade riksåklagaren att åtal får väckas mot Osama Krayem för den nu aktuella brottsligheten. Osama Krayem häktades i sin utevaro den 21 januari 2025 och dagen därpå utfärdades en europeisk arresteringsorder.

⁵ Se bl.a. FN:s säkerhetsråds resolutioner 1526 (2004) och 2253 (2015).

⁶ Rådets beslut (Gusp) 2016/1693 av den 20 september 2016 om restriktiva åtgärder mot Isil (Daish) och al-Qaida samt personer, grupper, företag och enheter som har samröre med dem och om upphävande av gemensam ståndpunkt 2002/4012/Gusp.

Svenska och franska åklagarmyndigheter ingick den 25 mars 2025 en överenskommelse om tillfälligt överlämnande av Osama Krayem till Sverige under maximalt nio månader. Överenskommelsen innebär att Osama Krayem ska föras tillbaka till Frankrike så snart lagföringen i Sverige har slutförts och i förekommande fall när en eventuell dom i hovrätten meddelas, dock senast den 27 december 2025.

5 OSAMA KRAYEMS INSTÄLLNING

Åklagarnas yrkanden och gärningsbeskrivning framgår av avsnitt 2.

Målsägandena har biträtt åtalet och yrkat skadestånd i enlighet med vad som framgår av avsnitt 2.

Osama Krayem har inte ifrågasatt att det under den i målet aktuella tidsperioden pågick en icke-internationell väpnad konflikt i Syrien. Han har inte heller ifrågasatt att Muath al-Kasasbeh som tillfångatagen stridspilot var en skyddad person eller att denne avrättades på det sätt som framgår av den i målet åberopade filmen och därigenom orsakades allvarlig smärta, skada, svårt lidande och död. Osama Krayem har erkänt att han reste till Syrien för att ansluta sig till IS och har vidgått att han befann sig på platsen för den i målet aktuella händelsen. Osama Krayem har dock bestridit ansvar för brott avseende såväl grov krigsförbrytelse, terroristbrott som medhjälp till dessa brott. Han har förnekat att han tillsammans och i samförstånd med andra gärningsmän berövat Muath al-Kasasbeh livet, att han vaktat och fört Muath al-Kasasbeh till den bur där denne brändes till döds samt att han genom sitt agerande främjat gärningen. Han har gjort gällande att han saknat uppsåt, både i fråga om påståendet om att han varit gärningsman och alternativpåståendet om att han varit medhjälpare, samt att han under inga omständigheter haft uppsåt till att avrättningsfilmen skulle produceras och spridas. Med hänvisning till inställningen i ansvarsdelen

har Osama Krayem motsatt sig att betala skadestånd till målsägandena. Han har dock vitsordat ett belopp om 60 000 kr som skäligt i och för sig, i förhållande till respektive målsägande, och även sättet att beräkna ränta.

6 UTREDNING

6.1 Muntlig bevisning

Förhör har hållits med Osama Krayem. Eftersom han har utnyttjat sin rätt att inte yttra sig har åklagarna under huvudförhandlingen lagt fram delar av det han tidigare har berättat inför polismyndigheter och inför Säkerhetspolisen.

Muath al-Kasasbeh's bror Jawdat al-Kasasbeh har hörts angående sin kännedom om Muath al-Kasasbeh, det uppdrag Muath al-Kasasbeh hade i Syrien samt sin, övriga familjemedlemmars, den jordanska statens och befolkningens reaktioner av publiceringen av filmen *"Healing the believers' chests"*.

Rättsläkare Eva Rudd har hörts angående sin analys och utlåtande avseende de skador Muath al-Kasasbeh åsamkats i filmen *"Healing the believers' chests"*.

Forensikern Fredrik Eklöf har hörts angående hur Nationellt forensiskt centrum (NFC) har dragit de slutsatser som framgår i det i målet åberopade sakkunnigyttrandet, särskilt i fråga om produktionen av filmen, de tillfällen den person som påstås vara Osama Krayem förekommer i filmen samt tid och plats för avrättningen.

Den vid Säkerhetspolisen seniore analytikern Linus Arnevall har hörts angående IS verksamhet, särskilt gällande propaganda samt produktionen av den i målet aktuella filmen och dess spridning.

FBI-agenten Daniel O'Toole har hörts angående sina iakttagelser på brottsplatsen samt information om och kring avrättningen.

Chefen för Syriengrenen vid Mellanösterninstitutet i Washington Charles Lister har hörts angående sin forskning och bevakning av situationen i Syrien och IS verksamhet före avrättningen, tillfångatagandet och avrättningen av Muath al-Kasasbeh samt reaktionerna i Jordanien, Syrien och omvärlden efter publiceringen av filmen "Healing the believers' chests" samt betydelsen av den aktuella filmen.

Den amerikanske militären Scott Roberts, specialiserad på återhämtning av personer bland annat från IS från områden i Syrien och Irak, har hörts om sina iakttagelser på brottsplatsen samt information om och kring avrättningen.

Polisintendenten David Lundberg har hörts angående Säkerhetspolisens kunskap om Osama Krayem och dennes förehavanden, IS organisation och dess enhet Liwa al-Sadiq.

Flygvapenchefen tillika generalmajoren Jonas Wikman har hörts angående budskapet i filmen "Healing the believers' chests", hans uppfattning om Muath al-Kasasbehs agerande som tillfångatagen stridspilot i förhörssituationen samt vilka potentiella konsekvenser en brutal avrättning av en pilot kan få på operativ nivå.

Överstelöjtnant David Bergman har hörts angående sin forskning om militärpsykologi och om våldsutövningens psykologi samt sin bedömning av Muath al-Kasasbehs agerande och situation.

6.2 Åklagarnas övriga bevisning

Åklagarna har i övrigt åberopat omfattande bevisning, i enlighet med vad som redovisas nedan.

6.2.1 *Icke-internationell väpnad konflikt i Syrien och IS inträde i konflikten*

Rapport från FN:s mekanism för allvarliga internationella brott i Syrien, International, Impartial and Independent Mechanism (IIIM), ”Brief on the commencement of the initial non-international armed conflict in Syria”, september 2020, Säkerhetspolisens promemoria angående bedömning av IS, rapporter från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic daterade den 19 november 2014 (”Rule of Terror: Living under ISIS in Syria”) och den 5 februari 2015, Polismyndighetens promemoria angående The rise of ISIS, Polismyndighetens promemoria angående videokollage, Säkerhetspolisens promemoria angående Liwa al-Sadiq och Islamiska statens genomförande av externa operationer, Polismyndighetens promemoria, med bilagor, angående information från FBI om Sadiqbrigaden, översatta utdrag från fransk dom meddelad den 29 juni 2022 av brottmålsdomstolen i Paris, rapport från franska Generaldirektoratet för inre säkerhet gällande Liwa al-Sadiq samt Säkerhetspolisens promemoria angående al-Furquan.

Åklagarna har även spelat upp filmen ”The rise of ISIS, explained in 6 minutes” från nyhetssidan Vox Youtubekanal och ett videokollage sammanställt av Polismyndighetens Nationella operativa avdelning.

6.2.2 *Den svenska jihadiströrelsen och Osama Krayems inträde i konflikten*

Rapport från Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier, Försvarshögskolan, ”Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq – An Analysis of open-source intelligence and statistical data”, 2017, Säkerhetspolisens promemorior angående Osama Krayems tid i Syrien och förhör med Alexandra Kotey, Polismyndighetens promemorior angående analys av Osama Krayems Facebook samt förhör med Alexandra Kotey och Elshafee Elsheikh samt förhörssammanställning avseende information om Sadiqbrigaden.

6.2.3 *Muath al-Kasasbeh*

Polismyndighetens promemoria avseende sammanställning om Muath al-Kasasbeh, rättsmedicinskt yttrande och uppgifter från Jordanien.

6.2.4 *Den åtalade gärningen*

Säkerhetspolisens promemorior angående filmen ”Healing the believers’ chests” och inhämtningen av densamma, Polismyndighetens promemoria angående säkringen av filmen, Polismyndighetens analyser dels av filmen samt underliggande dokumentation från National Media Exploitation Center (NMEC), dels av platser och personer i filmen, rapport från Charles Lister, chef för Syriengrenen vid Mellanösterninstitutet i Washington, Polismyndighetens promemoria angående nasheeden ”Qariban qariba” samt nyhetsartikel avseende IS rättfärdigande av de metod som användes för att avrätta Muath al-Kasasbeh.

Åklagarna har även spelat upp filmen ”Healing the believers’ chests”.

6.2.5 *Platsen för brottet*

Polismyndighetens tilläggspromemoria angående platsen för avrättningen av Muath al-Kasasbeh, Polismyndighetens analys gällande avrättningsplatsen, rapporter från FN:s mekanism för allvarliga internationella brott i Syrien angående platsen för avrättningen och Säkerhetspolisens promemoria med information om brottsplatsen.

6.2.6 *Reaktioner på och spridning av filmen "Healing the believers' chests"*

Polismyndighetens analys angående spridning i redaktionell media, Säkerhetspolisens promemoria med analys av filmen "Healing the believers' chests", översatt sammanfattning samt Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpnings (Europol) rapport "Assessment of IS Propaganda in relation to an ongoing investigation", rapport från Europol avseende IS propagandamedia, dokument från FBI samt Säkerhetspolisens promemoria avseende filmen "The Joy of Muslims", nyhetsartikel från The Independent, Polismyndighetens promemoria angående artiklar avseende gärningen, utdrag av artiklar från två nummer av IS publikation Dabiq samt Polismyndighetens promemoria angående IS tidskrift Dabiq, Polismyndighetens promemoria angående information från FBI om en skrivelse från IS samt Säkerhetspolisens promemoria avseende Jordaniens reaktioner.

Åklagarna har även spelat upp filmen "The Joy of Muslims".

6.3 **Målsägandenas bevisning**

Målsägandena har, utöver den bevisning som åklagarna åberopat, åberopat yttranden rörande innehållet i syrisk rätt och Sveriges Televisions intervju med Safi al-Kasasbeh, publicerad den 27 maj 2025.

6.4 Osama Krayems bevisning

Osama Krayem har inte åberopat någon bevisning.

6.5 Osama Krayems uppgifter

Osama Krayem har valt att inte yttra sig under huvudförhandlingen och har under förundersökningen uppgett att han inte vill gå in på detaljer. Det som åklagarna har lagt fram av det Osama Krayem har berättat i polisförhör kan sammanfattas enligt följande.

Han reste ner till Syrien för att åka ner till IS. Sedan 2011 brukade han följa vad som hände i Syrien. Han följde hela den syriska konflikten och så vidare. Han kollade på datorn och hade kontakt med personer i Syrien. Han kollade på allt, även från gamla irakiska IS 2010. Han kollade på stridsfilmer och en avrättningsfilm. När han reste ner till Syrien kallade han sig Abu Omar eller något sånt. Efter att han registrerat sig skickades han till en träningscamp. Han kommer inte ihåg hur lång tid träningscampen tog eller vem som höll i utbildningen. Det var kanske 50–60 som deltog i utbildningen. Det var religiös och vapen-teknisk utbildning med automatvapen men han tror inte att de sköt en enda gång där inne. Efter militärgrejen gjorde han "ribat" som handlade om att övervaka fienden. Han gjorde ribat i bergen kring Aleppo, kanske bredvid någon flygplats.

När han lämnade träningscampen bosatte han sig lite utanför Raqqa, i en lägenhet man kunde hyra. Han såg alla filmer som producerades av IS, så han såg avrättningsfilmerna på journalister hösten 2014. Han tycker inte att det är nödvändigt att göra de videorna med halshuggning och så vidare men ens egen åsikt betyder inte så mycket om någon är dömd enligt islamiska lagen.

Han deltog i avrättningsvideon med piloten. Det hände i slutet av december. Den videon var lite viktigare eftersom den handlade om koalitionen men videon var också som en vanlig halshuggning. Det var någon som kallade honom att delta men han vet inte om han blev vald att delta. De kände någon han kände.

Han åkte från Tabqa till Raqqa med bil tillsammans med en kompis. Det var första gången han var i Raqqa. Han kommer inte ihåg hur lång tid resan tog eller vad de pratade om. De kom fram till Raqqa dagen innan avrättningen och sov över någonstans i staden men han minns inte var.

Han minns inte hur han tog sig till avrättningsplatsen, kanske med bil. När han kom till platsen fanns det folk där och de samlades i ett garage tills någon sade ”kom”. Han minns inte hur många de var men det var de som var med i videon, så tio eller tolv. Han kände ingen av dem. Det var tidigt och kallt. De åt godis och fick kläder som de blev tillsagda att ta på sig men han visste inte vad som skulle hända. Han kommer inte ihåg om han hade sitt vapen eller tog deras vapen. Han kommer inte ihåg vem han pratade med eller vem som gav order. Det fanns en direktör, en som bestämde och sade vad de skulle göra. De blev kallade från garaget till en annan plats, kanske 10–15 meter därifrån. Där fanns en bombad byggnad, kameramän, kameror och maskerade personer som inte hade uniform. Han såg piloten stå med någon men minns inte vem det var.

Det var först när han såg piloten i orangea kläder och kameror överallt på platsen som han förstod att något skulle hända med en video och att piloten skulle avrättas. Han visste dock inte *hur* piloten skulle avrättas förrän han såg när de höllde vätska. Han blev tillsagd var han skulle stå och i början av videon filmades de i en rad. En av kameramännen ropade till honom att han skulle stå stilla och titta på ett visst sätt. Han vet inte vilken hans uppgift var, kanske bara en bild i videon. Piloten blev tillsagd ”stå sådär”, ”titta upp” och ”titta där”. Piloten gjorde fel två–tre gånger och fick gå tillbaka. Det märktes att fotograferna ville göra en show av det hela. Allt det där med media hade han ingen aning om. Han var bara där, visste inget om filmandet eller vad de ville göra. Det enda han visste var att filmen skulle spridas senare. Det var något slags mediaorgan men först efteråt har han sett på videon att det var Furqan mediacentrum. Han vet att Furqan funnits sedan 2006 och att de producerade häftiga filmer.

De som inte hade uniform hånade piloten; de frågade piloten om det var kallt och varför piloten skakade. Han vet inte om piloten skakade för att det var kallt eller för att piloten var rädd. Någon hämtade dit buren men han minns inte vem. De lyfte in buren och tippade den över piloten, eftersom buren inte hade någon dörr. Han stod i byggnaden medan de brände piloten, några minuter. Piloten brändes länge, tills piloten dog. Han minns att han såg det som hände uppifrån, kanske 15–20 meter från buren. Sedan tog en traktor lite stenar och sånt efter att det bombats och höllde över piloten. Buren trycktes ner av det och han tror att

traktorn tryckte ner den också. Det kanske var någon av de civila killarna som körde hjullastaren. Han är säker på att det inte var kameramännen och det var ingen från dem, så det måste ha varit någon av de civila killarna.

Allt var slut efter 15–20 minuter. Han var bara där och det är för mycket att döma honom bara för att han var där men han kommer acceptera det, om han döms är det okej. Han var bara med för att vara med i median, i propagandafilmen. Det fanns ingen roll, de bara stod där. Det hade kunnat vara vem som helst i stället för honom, det hade inte ändrat något. Han vet inte vilken grupp eller avdelning inom IS som ansvarade för avrättningen. Han förstår nu att det var något som var helt *top secret*. Han vet inte vad som hade hänt om han hade sagt nej till att delta.

Efteråt hörde han att någon hade pratat med piloten enligt den islamiska lagen och förklarat för piloten varför de skulle göra vad de gjorde. Kameramännen sa att ingen fick prata om det som hade hänt tills videon kom ut men han har ingen aning om varför händelsen filmades. Det var ingen vanlig avrättning eller IS-film som alla andra. Efteråt förstod han att piloten hade bombat lägenheter där folk hade bränts och att det var därför eld valdes som avrättningsmetod. Han kan förstå varför, även om det är hemskt att brännas levande. Religion är religion, lag är lag. Den islamiska lagen står över ens egen åsikt. Filmen var bara en avrättningsvideo och hade med avkunnade domar att göra men på plats hade man inte sagt något om det. Det är möjligt att en emir hade dömt i islamiska domstolen men han vet inte. Det brukar vara en emir som bestämmer. Han tror inte IS ville säga något med filmen, bara styra med den islamiska lagen. Avrättningen skickade även ett meddelande till IS fiende om att detta är det som händer om de fångar en till pilot. Något muslimskt land avbröt sitt samarbete med USA efter det som hände.

Efter händelsen åkte han tillbaka till Tabqa men han kommer inte ihåg om han var ensam. Senare lärde han sig också att göra sprängämnen i Raqqa under kanske en månad. Då var han skadad och kunde inte springa så de sade att han skulle hjälpa till att producera sprängämnen. Det var ingen krigsskada, han bara skadade sitt knä när han sprang eller trillade eller något sådant, det kan ha varit i ribaten men han minns inte eftersom det var tio år sedan. Han fick ingen vård för skadan. Det han skrev till sin syster om att han fått skadorna vid fronten kanske stämde, han vet inte om han skadades i strid eller under ribat.

Han kände skräck innan och, eller då, och sen efter också. Han har aldrig sett någon brännas levande och försöka rymma från avrättningen, aldrig sett någon skrika på det sättet

och aldrig sett en kropp som sett ut sådär efter att man har bränt den. Det var inte helt okej för honom efteråt, han tänkte på det. Han är ju människa i slutändan.

Han har gemensamma vänner med Alexandra Kotey. Han vet inte varför Alexandra Kotey sagt att de umgåtts under Liwa al-Sadiqs grundutbildning utanför Tabqa. Han har alltid sagt nej på frågan om han tillhörde Liwa al-Sadiq. Han kommer alltid att säga nej, även om han dömdes i Frankrike för att ha tillhört gruppen. Han är i Sverige för att dömas för piloten och allt annat kommer vara nej. Det han sagt förut kommer han alltid att säga, han kommer inte säga något nytt, det var något han bestämde då, 2016 kanske.

Han minns inte varför han skrev till sin syster att han inte kunde gifta sig ett år efter att han var med i den katiba han då var med i. Han ville inte gifta sig.

Han har bara träffat Abu Mohamed al-Adnani vid ett tillfälle, i samband med att Abu Mohamed al-Adnani pratade på en vårdcentral. Han kommer inte ihåg varför han skrev som han gjorde till sin syster om att hans boss var adnani. På frågor om Liwa al-Sadiq kommer han alltid säga nej, att han inte vet eller att han inte kommer ihåg. Abu Mohamed al-Adnani kan vara chef till alla IS-soldater.

Under ett förhör den 8 februari 2024 i Bryssel svarade Osama Krayem, på frågan om det var en stor händelse att en pilot blev nedskjuten i ett stridsplan, att han inte visste. I ett förhör den 24 april 2025 i Stockholm uppgav han sammanfattningsvis följande.

Folk hade pratat om piloten och vad som hade hänt piloten när denne tillfångatogs. Det var något häftigt för IS. Det var första gången man lyckades skjuta ner ett flygplan eller om det hände något med planet. Det hade i alla fall inte skett tidigare. Det var något spektakulärt, något häftigt som aldrig hänt innan.

I ett senare förhör i Stockholm, den 30 april 2024, fick Osama Krayem frågan om han visste vem piloten var på en gång. Han svarade då följande.

Ja, så klart. Jag hade sett så här på nyheter.

I ett förhör den 11 juni 2024 i Paris uppgav Osama Krayem först, på fråga om han åkte till avrättningsplatsen med den vän han hade åkt med från Tabqa till Raqqa, att han inte kom ihåg men att det kanske var så. Senare under samma förhör svarade han på frågan hur de tog sig till platsen att han var ensam. I förhöret den 24 april 2025 berättade Osama Krayem att man hade bett morgonbönen tillsammans inne i Raqqa innan man åkte till garaget, där de samlades innan avrättningen.

Under förhöret den 11 juni 2024 i Paris uppgav Osama Krayem att han trodde att piloten hade vätska på sig från början och att han inte såg när de gjorde så piloten hade vätska på sig. I förhöret den 24 april 2025 i Stockholm berättade han att han kom ihåg hur det hade gått till. Han uppgav då i huvudsak följande.

När piloten var i buren fick piloten ta av sig sin orange t-shirt och doppa den i någon slags hink med bensin i. Därefter fick piloten ta på sig den igen. Också när piloten var i buren sa de åt piloten ”ta ut dina fötter”. Piloten stack ut sin fot och någon hällde bensin på dennes ben, högra och vänstra.

7 RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Den åtalade gärningen påstås ha begåtts någon gång mellan den 24 december 2014 och den 3 februari 2015. Tingsrätten tillämpar därför lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i sin lydelse före den 1 juli 2016, lagen om straff för terroristbrott i sin lydelse före den 1 juli 2016 och brottsbalken i sin lydelse före den 1 januari 2020.

7.1 Krigsförbrytelse

Enligt 4 § första stycket första och sjunde punkten lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser döms bland annat den som dödar en skyddad person eller utsätter en skyddad person för förödmjukande eller nedsättande behandling som är ägnad att allvarligt kränka den personliga värdigheten, för krigsförbrytelse, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation.

7.1.1 *Ingå som ett led eller stå i samband med väpnad konflikt*

En förutsättning för att den internationella humanitära rätten ska vara tillämplig, och därmed en förutsättning för brottet krigsförbrytelse, är att det har förelegat en väpnad konflikt vid tiden för gärningen. Väpnade konflikter kategoriseras som antingen internationella eller icke-internationella.

En internationell väpnad konflikt föreligger när två eller flera stater använder väpnat våld mot varandra. En icke-internationell väpnad konflikt är en konflikt som uppstår inom en stat, men omfattar inte interna störningar och spänningar såsom upplopp eller enstaka och sporadiska våldshandlingar.

Två parametrar som i praxis beaktas för att avgöra om det föreligger en icke-internationell väpnad konflikt är intensiteten på det väpnade våldet och graden av organisation inom de stridande grupperna. Intensiteten av våldsamheterna ska bedömas bland annat utifrån varaktighet, antal döda och skadade, omfattningen av den materiella förstörelsen, vilka typer av vapen som använts, den geografiska spridningen samt påverkan på civilbefolkningen. Vad gäller kravet på organisation ska åtminstone en av parterna vara en icke-statlig aktör med en viss grad av organisation. För att bedöma om den icke-statliga aktören når upp till organisationskravet ska bland annat beaktas om det finns en

hierarkisk befälsordning med en ledare, förmågan att planera och genomföra organiserade anfall, kontroll av territorium, samt tillgången till vapen och annan militär materiel. (Se ex. prop. 2013/14:146 s. 36 f. med hänvisningar.)

Även en sammanslutning av personer som utgör en terroristorganisation kan vara part i en icke-internationell väpnad konflikt (se ”Vapen vid fronten” NJA 2019 s. 909 p. 18 med hänvisningar).

Att den internationella humanitära rätten är tillämplig avseende ett visst område och under en viss period innebär inte per automatik att den är tillämplig på varje gärning som begås i det aktuella området under den aktuella tidsperioden. För att en gärning ska bedömas enligt den internationella humanitära rätten krävs att gärningen ingår som ett led eller har ett samband med den väpnade konflikten (kravet på s.k. ”nexus”). Kravet på samband med en väpnad konflikt är exempelvis uppfyllt i de fall den väpnade konflikten utgör själva motivet för gärningen eller när gärningen ingår som ett led i eller bidrar till den väpnade konflikten (se prop. 2013/14:146 s. 261).

7.1.2 *Skyddad person*

Av 3 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigs-förbrytelser framgår att med skyddad person avses den som såsom sårad, sjuk, skeppsbruten, krigsfånge eller civil eller i annan egenskap åtnjuter särskilt skydd enligt Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 (GK I–IV), det första tilläggsprotokollet till dessa från 1977 eller annars enligt allmän folkrätt som är tillämplig i väpnad konflikt eller under ockupation.

Skyddet ser olika ut beroende på i vilken egenskap en individ uppträder, varför närmare ledning måste sökas i de rättskällor där skyddet beskrivs (se prop. 2013/14:146 s. 131).

GK I–IV innehåller vissa grundläggande garantier som gäller om en väpnad konflikt av icke-internationell karaktär uppkommit på en av de fördrags-slutande staternas territorium. Syrien ratificerade GK I–IV 1953 och är därmed en av de fördragsslutande staterna. Dessa garantier anges i artikel 3 i var och en av GK I–IV (Genèvekonventionernas gemensamma artikel 3, GA3).

Av GA3 följer bland annat att personer som inte deltar direkt i fientligheterna, däribland personer som har försatts ur stridbart skick exempelvis genom fångenskap, ska behandlas med humanitet. Artikel 1 förbjuder uttryckligen bland annat våld mot liv och person, i synnerhet mord i alla dess former, och kränkning av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling, avseende de personer som skyddas.

Det andra tilläggsprotokollet till GK I–IV rörande skydd för offren i icke-internationella väpnade konflikter (SÖ 1953:14–17) från 1977 (TP II) utgör en komplettering till GA3 och förstärker skyddet för utsatta grupper under icke-internationella väpnade konflikter. Innehållet i GA3 motsvaras i stort av vad som framgår av artikel 4 i TP II. Syrien har inte tillträtt TP II men ett stort antal bestämmelser i protokollet betraktas som sedvanerätt, särskilt de som rör skydd av civila och grundläggande garantier i icke-internationella väpnade konflikter (se prop. 2013/14:146 s. 126). Stöd för att bestämmelsen ska tillämpas på sedvanerättslig grund i icke-internationella väpnade konflikter kan hämtas i Internationella rödakorskommitténs sedvanerättsstudie, se särskilt regel 87–90.

Mot den bakgrunden kan det konstateras att personer som försatts ur stridbart skick under en icke-internationell väpnad konflikt åtnjuter särskilt skydd enligt GK I–IV och enligt allmän folkrätt som är tillämplig i väpnad konflikt.

7.1.3 Dödande

Den brottsliga gärningen avser att uppsåtligen döda en skyddad person. Förutom handlingar som omedelbart förorsakar någons död omfattar ansvaret också gärningar som leder till en persons död. Därmed omfattar bestämmelsen gärningar som förorsakar t.ex. skada, sjukdom eller fysisk utmattning som leder till döden, förutsatt att effekten omfattas av uppsåtet. (Se prop. 2013/14:146 s. 262.)

7.1.4 Förödmjukande eller nedsättande behandling

Den brottsliga gärningen avser att utsätta en skyddad person för förödmjukande eller nedsättande behandling som är ägnad att allvarligt kränka den personliga värdigheten. För straffansvar krävs att någon förnedrar, nedvärderar eller på annat sätt utsätter en person för behandling som allmänt sett kan anses utgöra ett skändande av den personliga värdigheten. De gärningar som omfattas av straffansvaret kan vara av varierat slag. (Se prop. 2013/14:146 s. 268 f.)

Straffansvar kan föreligga vid allvarliga kränkningar av den personliga värdigheten även om personerna inte längre är i livet (se ”Krigsposeringarna” NJA 2021 s. 303).

7.1.5 Grovt brott

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska enligt 11 § samma lag särskilt beaktas bland annat om gärningen ingått som ett led i en plan eller politik eller som en del av en omfattande brottslighet eller om gärningen förorsakat död, allvarlig smärta eller skada eller svårt lidande, omfattande skada på egendom eller synnerligen allvarliga skador på den naturliga miljön.

För ett en gärning ska anses ha ingått som ett led i en plan eller politik eller som en del av en omfattande brottslighet ska det vara fråga om gärningar som ensamma eller tillsammans med ett större antal liknande gärningar bildar ett mönster, som föregåtts av noggrann planering och genomförs på ett systematiskt sätt i syfte att förverkliga en övergripande plan. Det ska även särskilt beaktas om gärningen ingått i brottslighet som genomförts på ett storskaligt sätt. Vidare ska vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt beaktas om gärningen förorsakar död. I dessa fall torde som utgångspunkt den översta delen av straffskalan tillämpas. Även den omständigheten att gärningen förorsakat allvarlig smärta eller skada eller svårt lidande ska beaktas särskilt. Därmed avses bland annat brottslighet som innefattar tortyr. (Se prop. 2013/14:146 s. 300.)

7.2 Terroristbrott

I lagen om straff för terroristbrott, som var i kraft vid tiden för gärningen, återfinns bestämmelser för genomförande av Europeiska unionens rambeslut om bekämpande av terrorism av den 13 juni 2002 (2002/475/RIF).

Enligt lagen döms bland annat den som begår mord, om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation, för terroristbrott. En förutsättning för straffbarhet är att avsikten med gärningen varit att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp, otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation. (Se 2 § första och andra stycket samt 3 § första punkten lagen om straff för terroristbrott, jfr med 3 kap. 1 § brottsbalken.)

7.2.1 Allvarligt kunna skada en stat

Begreppet kunna allvarligt skada anses, i förhållande till stater, innebära att gärningen ska kunna utgöra en svår påfrestning på samhället. Rekvisitetet är inte begränsat till gärningar som kan hota de grundläggande strukturerna i en stat eller som är av sådan omfattning att de kan få landsomfattande konsekvenser. Det är något som måste bedömas från fall till fall med beaktande av samtliga omständigheter men anses också inrymma sådana för medborgarna väsentliga gemensamma intressen som värnandet av det öppna och säkra samhället. Typiskt sett ska det vara fråga om gärningar som innebär att fara framkallas för många människors liv, personliga säkerhet eller hälsa. Dock kan det vara tillräckligt att gärningen riktar sig mot en enskild person, exempelvis om det är fråga om gärningar som innebär att personer i olika beslutande positioner mördas, allvarligt skadas eller kidnappas just på grund av att de innehar viss anställning eller visst förtroendeuppdrag. (Se prop. 2002/03:38 s. 86 f.)

7.2.2 Injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp

Uttrycket injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp innebär att gärningen ska företas med avsikt att framkalla allvarlig fruktan för säkerhet till person eller egendom. Det kan till exempel vara fallet i fråga om urskillningslösa bombattentat eller andra liknande skadegörande åtgärder som riktas mot allmänna platser, kommunikationsmedel eller anläggningar som förser allmänheten med vatten, ljus, värme eller kraft. Med uttrycket ”en befolkning eller en befolkningsgrupp” klargörs att bestämmelsen är tillämplig såväl då syftet är att injaga allvarlig fruktan i en större del av befolkningen, som då ett brott riktas mot en mindre personkrets, såsom en etnisk minoritet eller ett visst folkslag. (Se prop. 2002/03:38 s. 87 f.)

Som befolkning har i praxis förhållandevis breda begrepp accepterats, såsom ”den del av befolkningen som inte har samma åsikter” eller ”befolkningen i Sverige” (se Hovrätten för västra Sveriges dom den 30 mars 2016 i mål nr B 5306-15 och Stockholms tingsrätts dom den 7 juni 2018 i mål nr B 4708-17).

7.2.3 Otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd

Med offentliga organ avses myndigheter och organ inom en stat som är en del av den offentliga förvaltningen och som fullgör förvaltningsuppgifter (se prop. 2002/03:38 s. 88). Begreppet mellanstatlig organisation har getts en snäv innebörd och omfattar endast sådana internationella organisationer som är rättssubjekt enligt folkrätten och som förtjänar samma skydd som enskilda stater. Bestämmelsen anses därför omfatta endast mellanstatliga organisationer såsom bland annat EU, FN och Europarådet (se prop. 2002/03:38 s. 34).

Att otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, innebär att det ska röra sig om en utpressningsliknande situation. Som exempel nämns i lagmotiven människorov eller kapning av luftfartyg där gisslan tas och där avsikten med brottet är att tvinga fram vissa beslut för att gisslan skall släppas, samt gärningar som består i hot om att ett visst brott som omfattas av 3 §, såsom mord, allmänfarlig ödeläggelse eller spridande av gift eller smitta, kommer att utföras om inte vissa beslut fattas. Rekvisitet att otillbörligen tvinga en mellanstatlig organisation får anses uppfyllt om gärningsmannen begår ett brott riktat mot en mellanstatlig organisations institutioner eller organ eller mot dess företrädare i syfte att organisationens förmåga att fullgöra sina grundläggande uppgifter ska förstöras eller försvagas. Det kan även vara fråga om angrepp mot organisationens stadgar, dess budget eller den övriga infrastruktur som

medlemsstaterna byggt upp för att organisationen ska kunna fullgöra sitt uppdrag. (Se prop. 2002/03:38 s. 88.)

Kravet på otillbörligt tvång har exempelvis bedömts uppfyllt när en tilltalad haft avsikt bland annat att tvinga Sverige att avstå från att delta i den globala koalitionen mot IS i Irak (se Stockholms tingsrätts dom meddelad den 7 juni 2018 i mål nr B 4708-17).

7.3 Gärningsmannaskap och medverkan till brott

För ett brott straffas både den som har utfört gärningen och den som har främjat gärningen med råd eller dåd. Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han eller hon har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det. Om flera personer medverkar till ett brott kan de alltså dömas som gärningsmän, anstiftare eller medhjälpare. (Se 23 kap. 4 § brottsbalken, se även bl.a. Svensson, Gärningsmannaskap vid fleras deltagande i brott, 2016, avsnitt 6.5, Juno version 1.)

Om två eller flera personer har agerat tillsammans och i samförstånd när ett brott begås, kan samtliga deltagande vara att anse som gärningsmän utan att alla eller ens någon av dem uppfyller brottsbeskrivningen. Det har inte någon avgörande betydelse vilka uppgifter var och en har haft att utföra vid brottet. (Se bl.a. ”Påskupploppet i Örebro” NJA 2023 s. 114 p. 29.)

Bedömningen av om en gärning har utförts tillsammans och i samförstånd ska göras med hänsyn till samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Det är inte tillräckligt att den tilltalade har förstått vad de övriga ska göra för att han eller hon ska dömas som medgärningsman; det krävs att de inblandade har haft uppsåt att agera gemensamt. Medgärningsmannaskap förutsätter att de inblandade har någon form av ömsesidig medvetenhet om den brottsliga gärning som de

utför gemensamt och att de anpassar sitt individuella agerande utifrån denna medvetenhet. (Se bl.a. ”Chauffören och rånförsöket” NJA 2023 s. 540, p. 10–11 med hänvisningar och ”Bussen i Östberga” NJA 2017 s. 531 p. 42–48.)

Två eller flera personer kan anses agera tillsammans och i samförstånd om de följer en gemensam och i förväg upprättad brottsplan exempelvis med viss arbetsfördelning. I sådana fall kan även den som mera perifert deltar i själva det brottsliga tilltaget dömas som gärningsman. Exempelvis kan en person som håller vakt vid en inbrottsstöld, som har planerats gemensamt och där han förutsätts få del av bytet, vara att betrakta som gärningsman, även om det är något oklart hur gränserna mellan gärningsmannaskap och medhjälp ska dras i sådana situationer. (Se bl.a. ”Akallarånet” NJA 2006 s. 535 med hänvisningar.)

Två eller flera personer kan dock anses agera tillsammans och i samförstånd även utan att i förväg ha kommit överens om ett gemensamt agerande. Så kan tänkas vara fallet exempelvis när en person spontant ansluter till ett agerande som någon annan redan påbörjat. (Se bl.a. NJA 1992 s. 474.)

7.4 Några bevisrättsliga utgångspunkter

För en fällande dom i brottmål krävs att domstolen genom den utredning som lagts fram anser det ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har begått den gärning som åklagaren påstår. Åklagarens bevisbörda avser samtliga omständigheter som ingår i gärningspåståendet. (Se t.ex. NJA 1996 s. 176.)

Utgångspunkten är att det råder fri bevisföring och fri bevisvärdering (se 35 kap. 1 § rättegångsbalken). Bedömningen ska göras enbart på den bevisning som presenterats för rätten och när det hållits huvudförhandling på vad som förekommit vid denna (se 35 kap. 6 § och 30 kap. 2 § första stycket samma balk).

Det som parter och vittnen uppgett i förhör under förundersökningen får emellertid vägas in om den berättelse som någon lämnar inför rätten avviker från vad vederbörande sagt i polisförhör eller om personen väljer att inte svara på frågor, under förutsättning att detta har åberopats vid förhandlingen. (Se 35 kap. 14 §, 36 kap. 16 § andra stycket och 37 kap. 3 § rättegångsbalken.)

Uppläsning av förundersökningsmaterial är i sig förenligt med rätten till en rättvis rättegång, så länge en fällande dom inte huvudsakligen baseras på detta material (se t.ex. RH 1997:95). Det kan dock innebära en kränkning av rätten till en rättvis rättegång att till stöd för en fällande dom använda uppgifter som den misstänkte har lämnat under ett polisförhör om hans eller hennes rättigheter då inte har iakttagits, exempelvis genom att han eller hon under förhören inte biträtts av en försvarare och inte heller tydligt avsagt sig rätten till försvarare (se RH 2017:38).

Den tilltalade har rätt att tiga. Endast i situationer som uppenbarligen kräver en förklaring kan den tilltalades tystnad tillmätas betydelse. Den tilltalade ska i princip inte heller ha någon nackdel av att lämnade uppgifter visar sig vara felaktiga. (Se t.ex. "Balkongmålet" NJA 2015 s. 702 p. 24 med hänvisningar.)

Att bevisvärderingen är fri innebär dock inte att det saknas hållpunkter som domstolen ska förhålla sig till. Högsta domstolen har uttalat att bevisningen ska bedömas på rationella skäl och att analysen ska vara objektiv och strukturerad (se t.ex. "Balkongmålet" NJA 2015 s. 702 p. 21 och NJA 2017 s. 316 I p. 6).

Det finns inte något krav på att åklagarna måste presentera direkt bevisning för att ett åtal ska kunna bifallas. Även i situationer där bevisningen uteslutande är indirekt kan det samlade värdet av bevisningen vara så starkt att det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har gjort sig skyldig till den gärning som åklagaren påstår. (Se NJA 2023 s. 29 I p. 21.)

8 DOMSKÄL

8.1 Allmänt om bedömningen av bevisningen i målet

8.1.1 Allmänt om förhørsutsagorna

Det har passerat mer än tio år sedan händelsen. Vid bedömningen av förhørsutsagornas tillförlitlighet måste tingsrätten till att börja med beakta att det i delar rör sig om återgivande av iakttagelser som gjordes för många år sedan. Eftersom Osama Krayem har valt att inte yttra sig vid huvudförhandlingen har åklagarna lagt fram uppgifter som han lämnat under förundersökningen. Hans uppgifter måste i ljuset av det bedömas med viss försiktighet. Vid sammanfattningar av förhör kan det exempelvis vara oklart vilka frågor som ställts, varför dialogförhör generellt sett får tillmätas högre bevisvärde. I målet har åklagarna även presenterat vissa inspelningar från delar av polisförhör. Dessa kan tillmätas ytterligare ett något högre bevisvärde, eftersom det är möjligt för tingsrätten att direkt ta del av hur frågor har ställts och besvarats. Det noteras att Osama Krayem under alla förhör har biträtts av sin offentlige försvarare, som har kunnat slå vakt om att grundläggande rättssäkerhetsgarantier varit uppfyllda även i de fall då förhör har hållits utomlands.

När det gäller förhör med åberopade vittnen kan det konstateras att dessa besitter mycket stor kunskap och kompetens inom sina respektive sakområden. Flera av dem – Linus Arnevall, David Lundberg, Daniel O'Toole, Scott Roberts och Charles Lister – har i sina tjänsteroller löpande följt utvecklingen i Syrien under många års tid. Vittnena, som har vittnat under ed, har lämnat trovärdiga och detaljrika uppgifter samt har genomgående varit tydliga med vad de grundar sina bedömningar på och om det har varit någon omständighet som de inte har känt till. Det saknas mot den bakgrunden enligt tingsrättens

mening skäl att ifrågasätta de bedömningar som vittnena gjort utifrån sin respektive sakkunskap och bevisningen har därför generellt ett högt bevisvärde.

8.1.2 Uppgifter som hänför sig från Alexandra Kotey

En del i åklagarnas bevisning rör uppgifter som hänför sig från en man vid namn Alexandra Kotey. Han har omnämnts under vittnesförhören med Daniel O'Toole, Linus Arnevall och David Lundberg, samt berörs i viss skriftlig bevisning. Av utredningen framgår att Alexandra Kotey tillsammans med två andra män med brittisk accent, Shafee El-Sheikh och Mohammed Emwasi, ingick i en grupp IS-medlemmar som fick stort medialt utrymme kring 2014 och kom att kallas för "The Beatles". Mohammed Emwasi dödades 2015 medan Alexandra Kotey och Shafee El-Sheikh tillfångatogs 2018 och numera avtjänar livstidsstraff på ett högsäkerhetsfängelse i USA.

Alexandra Kotey ingick 2021 en uppgörelse med amerikanska staten (en s.k. "plea agreement"). Uppgårelsen innebär såvitt Daniel O'Toole, som är den av vittnespersonerna som har mest kännedom om Alexandra Kotey, känt till att Alexandra Kotey getts en möjlighet att efter 15 år begära att överföras till Storbritannien. Detta i utbyte mot att han åtagit sig att samarbeta med och låta sig förhöras av både amerikanska och utländska myndigheter, dock under förutsättning att informationen han lämnar är korrekt. Skulle han lämna information som visar sig vara felaktig skulle Alexandra Koteys möjlighet att begära överföring till Storbritannien undanröjas.

Daniel O'Toole, som under flera års tid har arbetat med kontraterrorism inom FBI och den amerikanska försvarsmakten, har genomfört ett hundratal förhör med tillfångatagna tidigare IS-medlemmar, på plats i Syrien och Irak under åren 2019–2024. Han har även förhört Alexandra Kotey omkring 60 gånger.

David Lundberg, som arbetat vid Säkerhetspolisen i drygt 14 år och särskilt med Syrienkonflikten under åren 2011–2020/2021, närvarade vid ett förhör med Alexandra Kotey som genomfördes den 30 november 2022. Amerikanska myndigheter tillät inte att förhöret filmades eller spelades in med ljud. Enligt David Lundberg fick förhöret endast dokumenteras med penna och papper, vilket resulterade i den sammanställning som framgår av Säkerhetspolisens promemoria daterad den 8 juli 2024 som åberopats i målet.

Typiskt sett ger en berättelse som avgetts i andra hand ett betydligt lägre bevisvärde än en berättelse grundad på direkta iakttagelser, varför Alexandras Koteys uppgifter måste värderas med försiktighet. Osama Krayems offentliga försvarare har inte heller närvarat vid förhören med Alexandra Kotey, vilket i någon mån ytterligare försvagar bevisvärdet av uppgifterna han lämnat.

Vid bedömningen av tillförlitligheten i Daniel O'Tooles och David Lundbergs utsagor har det därför varit viktigt att utreda hur de fått kunskap om det de uttalat sig om och om de baserat sina uppgifter på andra källor än Alexandra Kotey. Enligt Daniel O'Toole har Alexandras Koteys uppgifter verifierats på olika sätt, bland annat genom att jämföra informationen som lämnades med information som vittnen, andra tillfångatagna och underrättelsetjänster runt om i världen tillhandahållit FBI. Även David Lundberg har berättat om hur man från Säkerhetspolisens sida verifierade Alexandras Koteys uppgifter, bland annat genom att låta honom besvara vissa kontrollfrågor för att kunna bekräfta sådant som myndigheten redan kände till.

Mot denna bakgrund anser tingsrätten att uppgifterna som lämnats av Alexandra Kotey, trots att de allmänt sett ska bedömas försiktigtvis, vilar på en så pass robust grund att de trots allt kan tillmätas visst bevisvärde i fråga om IS organisation i allmänhet och enheten Liwa al-Sadiq i synnerhet. Uppgifterna kan även i övriga delar stärka värdet av annan bevisning.

8.1.3 Allmänt om den skriftliga bevisningen

I målet har åberopats vissa rapporter, exempelvis från FN-organ och andra oberoende institutioner såsom Försvarshögskolan, vilka baserats på ett gediget utredningsmaterial. Det saknas anledning att ifrågasätta den allmänna bild som dessa förmedlar av situationen i Syrien samt av IS organisation och utbredning.

I målet har även åberopats ett antal promemorior från Säkerhetspolisen och Polismyndigheten. Tingsrätten konstaterar att dessa grundar sig på information både från öppna källor och underrättelseinformation, vilken bland annat baseras på utsagor från personer som varit anslutna till IS samt rapportering från andra länders säkerhets- och underrättelsetjänster. Dessutom har både Linus Arnevall och David Lundberg, som står bakom promemoriorna från Säkerhetspolisen, hörts närmare om hur informationsinhämtandet har gått till. Linus Arnevall har bland annat berättat att det inte sällan finns ytterligare underrättelseinformation som Säkerhetspolisen inte kan ange i promemorior men som de lutar sig mot när de går igenom öppna källor och vid trovärdighetsbedömningen av informationen. Enligt David Lundberg kvalitetssäkrar Säkerhetspolisen uppgifter som redovisas i promemorior på olika sätt, bland annat genom att väga och värdera tillgänglig information för att sedan bereda den internt med sakkunniga inom myndigheten. När det gäller promemorior upprättade av Nationella operativa avdelningen inom Polismyndigheten kan konstateras att dessa redogör för mer konkreta utredningsåtgärder, exempelvis för att sökningar gjorts på Muath al-Kasasbehs namn och träffarna som det har genererat, vilket gjorts i syfte att få fram information kring hur spridningen sett ut i media. Det finns mot den bakgrunden enligt tingsrättens mening inte skäl att rent allmänt ifrågasätta riktigheten i uppgifterna som framgår av åberopade promemorior. Bevisningen har snarare generellt sett ett högt bevisvärde när det gäller de faktiska beskrivningar de avser, exempelvis rörande IS mediehus al-Furqan, reaktioner i Jordanien och spridning i redaktionell media.

8.1.4 *Filmen ”Healing the believers’ chests”*

Åklagarna har förevisat den 22 minuter långa filmen ”Healing the believers’ chests”. Det kan med enkelhet konstateras att filmen producerats på ett mycket professionellt sätt vad gäller bland annat bildkvalitet och klippning. Innehållet, tillsammans med vad NFC och rättsmedicinalverket har redovisat, ger starkt stöd för att Muath al-Kasasbeh har utsatts för det som åklagarna har gjort gällande samt för att Osama Krayem befann sig på avrättningsplatsen, något som inte heller har ifrågasatts.

8.1.5 *Bevisvärderingen i fråga om Osama Krayems uppsåt*

Mycket i målet är ostridigt men även i dessa delar måste bevisningen prövas och omständigheterna som sådana rättsligt kvalificeras. När det kommer till frågan om Osama Krayems uppsåt, vilken parterna har diametralt olika uppfattningar om, kommer tingsrätten använda en princip för bevisvärdering som kan beskrivas enligt följande. Till en början bedömer tingsrätten den bevisning som åklagarna har åberopat till stöd för gärningspåståendet. I detta moment saknar det som Osama Krayem har uppgett någon betydelse. Om åklagarnas bevisning inte är tillräcklig för att bevisa att Osama Krayem agerat uppsåtligen ska han frikännas. Om det däremot kan konstateras att bevisningen är tillräcklig för att säga att det är ställt utom rimligt tvivel att det gått till på det sätt som åklagarna gjort gällande ska Osama Krayems berättelse granskas. Hade han själv åberopat någon bevisning hade den granskats först i detta skede. Enligt denna princip för bevisvärdering ska den tilltalade frikännas om åklagarnas bevisning då blir motbevisad eller om den berättelse som lämnats och eventuell motbevisning förtar värdet av åklagarnas bevisning i sådan grad att beviskravet inte är uppfyllt. I detta sista led ska det ske en slutlig sammanvägning av bevisningen (jfr ”Balkongmålet” NJA 2015 s. 702).

8.2 Domskälens fortsatta disposition

Tingsrätten kommer inledningsvis att pröva om de objektiva förutsättningarna för att döma Osama Krayem för åtalade brott är uppfyllda. Denna bedömning måste enligt tingsrätten ske i flera led.

Till att börja med prövar tingsrätten de rättsliga förutsättningarna för att döma till ansvar för brott mot den internationella humanitära rätten, närmare bestämt brottet krigsförbrytelse. Tingsrätten kommer därvid att pröva bland annat om det förelåg en väpnad konflikt i Syrien under aktuell period. Om så är fallet kommer frågan om gärningen som sådan utgör en krigsförbrytelse att prövas. Ställning kommer också tas till frågan om gärningen som sådan allvarligt kunnat skada staten Jordanien och övriga i gärningsbeskrivningen angivna stater som ingick i den globala koalitionen mot IS, vilket får betydelse för om gärningen kan utgöra ett terroristbrott.

Därefter tar tingsrätten ställning till om Osama Krayem genom sitt agerande, objektivt sett, har deltagit i eller medverkat till gärningen på så vis att han kan dömas för brott. Om så är fallet ska den subjektiva sidan prövas; tingsrätten ska med andra ord bedöma om Osama Krayems har haft sådant uppsåt att han ska dömas för brott.

Först därefter tar tingsrätten ställning till om Osama Krayem av något skäl ska undgå ansvar för brott. Om så inte är fallet, prövar tingsrätten om han ska dömas för både krigsbrott och terroristbrott samt tar ställning till vilken påföljd han ska dömas och om skadestånd ska utgå till Muath al-Kasasbehs anhängare. Slutligen tar tingsrätten ställning till vissa övriga frågor, såsom häktning och advokaternas ersättningsanspråk.

8.3 Icke-internationell väpnad konflikt i Syrien

Åklagarna har bland annat påstått att det har förelegat en icke-internationell väpnad konflikt i Syrien vid den aktuella tidpunkten samt att både IS och koalitionen mot IS har varit del av konflikten.

IIIM har i rapporten ”Brief on the commencement of the initial non-international armed conflict in Syria” dragit slutsatsen att stridigheterna mellan syriska regeringsstyrkor och FSA var sådana att en icke-internationell väpnad konflikt förelåg åtminstone från den 1 januari 2012. IIIM tog dock i rapporten inte ställning till om andra väpnade grupper blev part till konflikten eller om det samtidigt förelåg parallella väpnade konflikter (se särskilt p. 58).

Genom övriga FN-rapporter, Säkerhetspolisens promemorior och de videoklipp som spelats upp av åklagarna drar tingsrätten slutsatsen att även IS tog del i stridigheterna i Syrien som väpnad grupp. Att IS var en väpnad grupp som var part till en icke-internationell väpnad konflikt i Syrien är ostridigt i målet och har även konstaterats tidigare i svensk praxis (se t.ex. Stockholms tingsrätts dom den 11 februari 2025 i mål nr B 3210-23 och Stockholms tingsrätts dom den 4 mars 2022 i mål nr B 20218-20). Högsta domstolen har även konstaterat att det i vart fall under delar av 2015 förelåg en icke-internationell väpnad konflikt mellan Irak och IS (se ”Krigsposeringarna” NJA 2021 s. 303).

Åklagarna har gjort gällande att även den globala koalitionen mot IS trädde in i den väpnade konflikten, genom att bland annat just sådana flyginsatser som Muath al-Kasasbeh deltog i genomfördes mot IS på syriskt territorium. Enligt åklagarna har konflikten inte internationaliserats på grund av detta utan koalitionen har varit part till en icke-internationell väpnad konflikt.

Mot bakgrund av stridigheterna mellan Irak och IS har den globala koalitionen mot IS motiverat sin rätt att använda våld mot IS på Iraks samtycke (se bl.a. prop. 2020/21:21 s. 9 och Terry D. Gill, *Classifying the Conflict in Syria*, 92 Int'l L. Stud. 353 [2016] s. 361). Med det synsättet skulle det kunna vara fråga om en icke-internationell väpnad konflikt mellan irakiska styrkor och IS, där koalitionen lämnat stöd och bidrag till Irak.

Det finns även de som påstår att konflikten mellan koalitionen och IS utgör en icke-internationell väpnad konflikt som är separat från och parallell till andra icke-internationella väpnade konflikter (se bl.a. Terry D. Gill, *Classifying the Conflict in Syria*, 92 Int'l L. Stud. 353 [2016] s. 375).

Det har inte framkommit i målet att koalitionen och syriska styrkor utövat våld mot varandra. Oavsett hur man väljer att avgränsa den eller de väpnade konflikter som pågått i Syrien finner tingsrätten att det i vart fall har förelegat en icke-internationell väpnad konflikt till vilken både IS och staterna inom den globala koalitionen mot IS varit parter samt att parterna utövat våld mot varandra på syriskt territorium. Därmed har den internationella humanitära rätten, så som den utformats för icke-internationella väpnade konflikter, varit tillämplig.

8.4 Muath al-Kasasbehs avrättning

8.4.1 Muath al-Kasasbehs uppdrag

I målet är utrett att Muath al-Kasasbeh tjänstgjorde som stridspilot inom det jordanska flygvapnet och att han började utföra flygningar över Syrien när Jordanien anslöt sig till den globala koalitionen mot IS.

Detta framgår bland annat av en promemoria, baserad på öppna källor, från Polismyndighetens nationella operativa avdelning som sammanställt information om Muath al-Kasasbeh. Att så var fallet har dessutom bekräftats under flera vittnesförhör. Exempelvis har Charles Lister berättat att tillfångatagandet av Muath al-Kasasbeh var det första tillfångatagandet av en stridande från koalitionsstyrkorna och Scott Roberts uppgett att USA såg sig moraliskt och etiskt skyldigt att leta efter allierade, däribland Muath al-Kasasbeh.

8.4.2 Muath al-Kasasbeh var en skyddad person

Genom att Muath al-Kasasbeh, som alltså stred för motståndarsidan inom den icke-internationella väpnade konflikt som pågick på platsen vid tidpunkten, tillfångatogs av IS försattes han ur stridbart skick. Han åtnjöt därmed särskilt skydd enligt regleringen i GK I–IV och enligt allmän folkrätt tillämplig i väpnad konflikt, vilken redogjorts för ovan under avsnitt 7.1.2. Följaktligen var han en skyddad person enligt 3 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

8.4.3 Muath al-Kasasbeh utsattes för det som åklagarna har påstått

Redan av filmen ”Healing the believers’ chests” framgår utan tvekan att Muath al-Kasasbeh dödades genom att han antändes efter att han spärrats in i en metallbur, och att det därigenom var uteslutet för honom att freda sig eller påkalla hjälp. Av filmen i sig framgår också att Muath al-Kasasbeh filmades i flera olika sammanhang, både på visst avstånd men också mycket närgående, inför och under avrättningen.

Rättsläkaren Eva Rudd, som har granskat filmmaterial från händelsen, har både berättat om sin analys av händelseförloppet och avgett ett rättsmedicinskt yttrande i målet. Hon drar slutsatsen att det inte råder det någon tvekan om att

Muath al-Kasasbeh dog av branden, även om det utan en obduktion inte går att fastställa dödsorsaken. Enligt Eva Rudd kan man vid en brand essentiellt sett dö av tre olika saker – att de heta brandgaserna fått strukturerna i halsens inre delar att svullna upp, syrebrist både på grund av att branden konsumerar syre och orsakar rökgasförgiftning, samt att brännskador på huden leder till omfattande skador på kroppen, som slutligen inte kan hålla ihop – men det går inte att genom filmmaterialet sluta sig till om det är någon enskild eller en kombination av dessa faktorer som ledde till Muath al-Kasasbehs död.

Flera av de hörda personerna, exempelvis Jawdat al-Kasasbeh, Linus Arnevall, David Lundberg och David Bergman, har berättat om att filmen ”Healing the believers’ chests”, efter att den publicerades den 3 februari 2015, omedelbart fick en stor spridning. Den omfattande spridningen av filmen framgår också av den övriga bevisningen som åberopats i denna del. Spridningen skedde bland annat genom officiella filmvisningar vid medicenter runtom Syrien, genom publiceringar på internet och genom rapportering i traditionell media världen över.

Att avrätta en skyddad person och att filma avrättningen i syfte att sprida avrättningsfilmen på det sätt som konstaterats ovan är ett handlande som i objektiv mening omfattas av den första och sjunde punkten i 4 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, under förutsättning att gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt.

Linus Arnevall, Daniel O’Toole, Charles Lister, Jonas Wikman och David Bergman har alla berättat om att IS propagerade med sitt våldskapital, bland annat för att rekrytera människor från olika delar av världen. Även av den övriga bevisningen, exempelvis rapporten från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, framgår att själva kärnan i IS propagandastrategi var en

effektiv användning av modern kommunikation och att våldsamma avrättningsfilmer användes bland annat i syfte att få ytterligare personer att ansluta sig till IS. Med beaktande av vad som framkommit om IS och organisationens uttalade propagandasyfte råder det inget tvivel om att den åtalade gärningen har ingått som ett led i en plan och som del av en omfattande brottslighet.

Enligt rättsläkaren Eva Rudd är brännskador de smärtsammaste skador som finns och hennes bedömning är att branden torde ha varit oerhört smärtsam för Muath al-Kasasbeh, dels eftersom hela hans hudkostym var utsatt för extrem värme, dels eftersom han var vid medvetande i princip fram till det att han föll ihop.

Därför, och med beaktande av att gärningen ledde till Muath al-Kasasbehs död, är det fråga om en gärning som, rent objektivt sett, är att bedöma som en *grov* krigsförbrytelse – förutsatt att det finns nexus till en väpnad konflikt.

8.4.4 Tid och plats för gärningen

I målet är visat att Muath al-Kasasbeh tillfångatogs efter att hans plan störtade den 24 december 2014 och att filmen ”Healing the believers’ chests” publicerades den 3 februari 2015.⁷ Därmed måste han ha avrättats någon gång under denna period, vilket är den tid som åklagarna påstått i gärningsbeskrivningen. Genom Scott Roberts vittnesmål, som får starkt stöd av den

⁷ Se t.ex. Europols rapport *Assessment of IS Propaganda in relation to an ongoing investigation*, s. 6.

skriftliga bevisning som åklagarna har åberopat gällande platsen för gärningen, är det utrett att gärningen ägde rum i Raqqa i Syrien.⁸

8.4.5 *Gärningen hade samband med den väpnade konflikten*

Redan det förhållandet att Muath al-Kasasbeh när han tillfångatogs befann sig på uppdrag för den globala koalitionen mot IS, i egenskap av jordansk strids-pilot som flög över Syrien, talar med styrka för att gärningen hade samband med den väpnade konflikten.

Därtill anlägger IS i filmen ”Healing the believers’ chests” ett narrativ som går ut på att Muath al-Kasasbeh brändes till döds som svar på eller hämnd för att den globala koalitionen mot IS genomfört flygattacker. Att så var fallet har också bekräftats av Daniel O’Toole, Charles Lister och David Lundberg.

Dessutom har Alexandra Kotey i förhör med FBI berättat om nämnda narrativ. Bland annat har han uppgett att avrättningen skulle förkroppsliga IS filosofi av ”öga för öga, tand för tand” och att det skedde som en symbol för de offer som hade bränts i flygräder samt att Muath al-Kasasbeh begravdes under bråte av stål och betong för att symbolisera att begravas i en byggnad som förstörts i ett flyganfall. Även om tingsrätten i sig bedömer uppgifter från Alexandra Kotey med försiktighet stärker hans uppgifter bevisningen i övrigt i denna del.

⁸ Se t.ex. Polismyndighetens tilläggspromemoria angående platsen för avrättningen.

Sammantaget anser tingsrätten att gärningen hade sådant samband med den väpnade konflikten som krävs för att gärningen objektivt sett ska kunna bedömas som en krigsförbrytelse.

8.4.6 Gärningen har allvarligt kunnat skada vissa stater

Filmen "Healing the believers' chests" innehåller, utöver en filmad avrättning som utförts och arrangerats på ett oerhört grymt och bestialiskt sätt, en mängd budskap. Filmen riktar sig i stora delar mot Jordanien och jordanska piloter men även USA, Kanada, Frankrike, Storbritannien, Australien, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien, Kuwait, Qatar, Oman, Bahrain, Marocko, Turkiet och Irak pekas ut i olika avseenden.

Efter att Muath al-Kasasbeh avrättats följer en del i filmen som rör "efterlysningar" av andra piloter, då det visas bilder på piloter tillsammans med namn och texten "wanted dead". I det sammanhanget annonseras en belöning på 100 gulddinarer för den som dödar en "korsfararpilot". Sedan följer en lång lista av namn på ytterligare efterlysta piloter. I samband med "efterlysningarna" anges även en mängd koordinater och olika satellitbilder.

Polismyndigheten har vid en granskning av koordinaterna kunnat konstatera att dessa huvudsakligen överensstämmer med de satellitbilder som visas och att flera satellitbilder avbildar verkliga platser, samtliga belägna i Jordanien. Det har bland annat varit fråga om civila tätorter och militära inrättningar.

Både av en rapport från Europol och information som Polismyndigheten fått från FBI framgår att IS i början av februari 2014 utfärdade en fatwa med innebörden att den som dödade eller allvarligt skadade någon av ett femtiotal särskilt namngivna jordanska piloter skulle belönas med 100 gulddinarer.

Gärningen som sådan har visserligen varit direkt riktad mot Muath al-Kasasbeh i egenskap av jordansk stridspilot. Enligt tingsrättens mening är det dock genom filmens budskap tydligt att gärningen måste ses som ett hot mot den globala koalitionen mot IS generellt och staten Jordanien specifikt. Genom avrättningens brutala genomförande i kombination med omnämnande av vissa stater, personer och platser med uppmaningar att döda fler piloter, har det varit fråga om en sådan gärning som typiskt sett framkallar fara för många människors liv och personliga säkerhet. Gärningen måste också sägas skada det väsentliga samhällsintresse som handlar om att värna ett öppet och säkert samhälle. Gärningen är därmed sådan att den allvarligt kan skada staten Jordanien och övriga stater som omnämns i filmen, vilka ingår i den globala koalitionen mot IS.

8.5 Betydelsen av Osama Krayems agerande på platsen

I filmen "Healing the believers' chests" förekommer under avrättningsscenerna ett flertal maskerade, likformigt uniformerade och beväpnade män. Männen har filmats från flera olika vinklar, både framifrån och från sidan. Vissa män har filmats mycket nära och visas i närbild. 16 minuter och 32 sekunder in i filmen visas en närbild på en person som både Osama Krayem själv och NFC menar är Osama Krayem. I de sekvenser i filmen där flera män syns tillsammans har Osama Krayem under polisförhör pekat ut den som han tror är han i de olika sekvenserna.

Utifrån ovan nämnda närbild har NFC analyserat resterande scener i anslutning till avrättningen. Både av Fredrik Eklöfs utsaga och det sakkunnigutlåtande som åberopats i målet följer att flertalet likheter har iakttagits hos de uppställda männen mellan de olika klippen. Likheter är främst baserade på vapnets utseende, detaljer i uniformerna, hur personerna bar sin utrustning och balaklavan samt ungefärlig kroppsstorlek och längd hos personerna.

NFC har pekat ut en annan person som Osama Krayem än den person han själv pekat ut. Männen i filmen har dock genomgående agerat på samma sätt, med undantag för den person som tände elden. Den person som Osama Krayem menar är han och den person som NFC har pekat ut har stått bredvid varandra och agerat på motsvarande sätt. Det saknar därför enligt tingsrättens mening någon större betydelse om Osama Krayem är den ene eller den andre. Vad tingsrätten kan konstatera är att Osama Krayem befann sig på avrättningsplatsen, att han var uniformerad och beväpnad samt att han lät sig filmas och därvid mottagit instruktioner och poserat.

Av filmen och den övriga utredningen framgår dock att det var en annan man som tände den eld som orsakade Muath al-Kasasbehs död. Frågan är då om Osama Krayem, med hänsyn till hans agerande i samband med avrättningen, kan anses ha deltagit i eller medverkat till gärningen.

Flera av de hörda personerna har berättat om att utgångspunkten i en situation likt den aktuella är att det görs stora ansträngningar för att kunna genomföra en fritagning av den tillfångatagne personen. Jonas Wikman har berättat att grundinställningen om en pilot förlorats bakom fiendens linje inom alla flygvapen generellt sett är att omgående påbörja planering för fritagning samt att USA, som har bäst utvecklade metoder för ”combat search and rescue” är ledande när det kommer till stora, komplexa fritagningsoperationer. Enligt Jonas Wikman kan en motståndare som tillfångatagit en pilot förvänta sig en fritagningsoperation.

Enligt Daniel O’Toole fanns generellt sett en stor känslighet kring gisslantagna eftersom IS var medvetna om att det planerades för fritagningsförsök. Charles Lister har berättat att det rapporterats i media om att amerikanska specialstyrkor genomförde en räd mot ett fängelse strax utanför centrala Raqqa i januari 2015, och att den ledde till våldsamma sammandrabbningar men inte

mynnade ut i en lyckad fritagning. Genom vittnesutsagorna står enligt tingsrättens mening klart att det fanns en möjlighet att Muath al-Kasasbeh hade kunnat komma att fritas om inte IS hade vaktat honom tillräckligt väl.

Av avrättningsfilmen framgår att Muath al-Kasasbeh innan avrättningen, iklädd en orange fångdräkt, gick och såg sig omkring i rasmassor framför en grupp maskerade, likformigt uniformerade och beväpnade män. Männen stod bredbent uppradade på en rak linje och höll sina vapen i beredskap med bågge händer, på ett sätt som att de när som helst hade kunnat avfira sina vapen. Senare i filmen kan iakttas hur de beväpnade männen, fortfarande maskerade, uniformerade och med vapen i hand, stod uppställda på olika platser i en sönderbombad byggnad medan Muath al-Kasasbeh stod i buren. Rörliga bilder på en maskerad, militärklädd och beväpnad man som höll en fackla i handen varvas i filmen med rörliga bilder på Muath al-Kasasbeh i buren, varefter en av de övriga männen tände facklan åt mannen som höll i den. Mannen med facklan, och sitt vapen tillbakadraget på ryggen, tände sedan en sträng med brännbart material som ledde till buren och sedermera antände Muath al-Kasasbeh. I en scen under vilken Muath al-Kasasbeh syns bakifrån i buren, helt antänd, kan iakttas hur gruppen maskerade, uniformerade och beväpnade män alltså stod uppställda i den sönderbombade byggnaden, fortfarande hållande sina vapen med en tvåhandsfattning.

David Bergman har under sitt vittnesförhör berättat om militärpsykologi och våldsutövningens psykologi. Enligt David Bergman är utklädande av ett offer och maskering av gärningsmän ett tydligt tecken på att det kommer ske våldsutövning. Genom att männen i filmen klätt sig militärt och uniformt, på ett sätt som innebär att de knappt går att skilja åt, har de enligt David Bergman avindividualiserats. Han har vidare uppgett att ju mer likformigt klädda en grupp är och ju större grupp det är fråga om, desto mer stärker gruppmedlemmarna varandra och desto mer stärks känslan av kollektivt handlande.

Genom hans vittnesmål i förening med vad som framgår av filmen drar tingsrätten slutsatsen att de män som befann sig på platsen och syns i filmen, däribland Osama Krayem, både fysiskt och psykiskt stöttade mannen som tände elden.

Med hänsyn till att Muath al-Kasasbeh hade kunnat försöka rymma eller att en fritagningsoperation hade kunnat ske kan gruppens agerande, såsom den beskrivits ovan, inte uppfattas på annat sätt än som att männen gemensamt vaktade Muath al-Kasasbeh både innan och under avrättningen. Dessutom har gruppens agerande enligt tingsrättens mening varit en förutsättning för att få Muath al-Kasasbeh att följa instruktioner om att gå och titta på det sätt han gjorde i filmen. Därför bedöms männen tillsammans och i samförstånd ha fört Muath al-Kasasbeh till buren, mot sin avrättning.

Osama Krayem har därigenom, likt hela gruppen av män som syns i filmen, på ett så verksamt sätt bidragit till Muath al-Kasasbehs död att han måste anses ha deltagit i gärningen. De objektiva förutsättningarna för att, som gärningsman, döma Osama Krayem för grov krigsförbrytelse respektive terrorbrott är därmed uppfyllda. För att han ska dömas för brott krävs dock också att han har agerat med uppsåt, vilket han motsatt sig.

8.6 Bedömning av Osama Krayems uppsåt

Liksom när det gäller övriga brottsförutsättningar är det åklagarna som har bevisbördan i uppsåtsfrågan. Beviskravet skiljer sig i princip inte från det som i allmänhet gäller i brottmål. Åklagarna har alltså att styrka sådana omständigheter som ger stöd för bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att Osama Krayem handlade med uppsåt.

För att Osama Krayem ska dömas enligt gärningsbeskrivningen krävs att han haft uppsåt i flera delar. Han måste till att börja med ha haft uppsåt till att tillsammans och i samförstånd med andra beröva Muath al-Kasasbeh, en skyddad person, livet inom ramen för den väpnade konflikten. Hans uppsåt ska därtill omfatta omständigheterna att han mottagit instruktioner och poserat under händelseförloppet samt att avrättningen filmades i syfte att spridas. För att han ska dömas för terroristbrott krävs, såsom åklagarna har utformat gärningspåståendet, dessutom att Osama Krayem har begått gärningen med avsikt att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp i vissa nämnda stater i den globala koalitionen mot IS som inte delar IS ideologi samt att otillbörligen tvinga koalitionen mot IS – i egenskap av mellanstatlig organisation – att vidta eller avstå från att vidta militär åtgärd.

När en person handlat på ett visst sätt i ett visst sammanhang framgår många gånger dennes bevekelsegrunder, avsikter och insikt om skeendets innebörd genom det sätt på vilket han eller hon agerat i den aktuella situationen. Även sådant som hänt före gärningen samt vad som är utrett om motivbild och efterföljande agerande kan tillmätas betydelse i uppsåtsfrågan. (Se ”Samurajsvärdet” NJA 2012 s. 45 p. 10.)

Tingsrätten kommer i det följande ta ställning till sådant som åklagarna har argumenterat för har betydelse i fråga om Osama Krayems uppsåt, nämligen vad som vad känt om IS när han anslöt till organisationen, vad som framkommit om den enhet eller brigad inom IS som kallas Liwa al-Sadiq, Osama Krayems Facebookaktiviteter, avrättningsfilmens betydelse och Osama Krayems efterföljande agerande.

8.6.1 *Vad som var känt om IS när Osama Krayem anslöt till organisationen*

Stridigheterna i Syrien hade pågått i vart fall omkring ett och ett halvt år när Osama Krayem reste dit i augusti 2014. Av den bevisning som åberopats avseende IS inträde i konflikten, den svenska jihadiströrelsen och Osama Krayems inträde i konflikten – vilken inte ifrågasatts av Osama Krayem och som det, vilket redogjorts för ovan, saknas skäl att ifrågasätta – framgår bland annat följande.

Under sommaren 2014 hade IS implementerat en statsliknande struktur och övertagit ett territorium som sträckte sig över både Irak och Syrien. I slutet av juni 2014 utropade IS sig till ett ”kalifat”. IS hade en hierarkisk struktur med en ledning underställd Abu Bakr al-Baghdadi som hade absolut makt med stöd av ett antal enheter, bland annat ett militärråd. IS var också beroende av regionala och lokala emirer samt militära befälhavare för att upprätthålla strikt disciplin inom sina led och säkerställa full kontroll över sitt territorium. Direkt underställd Abu Bakr al-Baghdadi verkade Abu Mohamed al-Adnani, bland annat som IS talesperson, andreman och ”utrikesminister” för IS.⁹

Hundratusentals syrier dödades och hälften av Syriens befolkning flydde sina hem. IS spred terror bland civilbefolkningen och bland de samhällen de kontrollerade, utdömde stränga straff mot personer som bröt mot deras regler eller vägrade att acceptera deras självutnämnda styre. Detta inkluderade

⁹ Se bl.a. rapporten *Rule of Terror: Living under ISIS in Syria* från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, rapporten *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq* från Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier vid Försvarshögskolan och filmen *The rise of ISIS, explained in 6 minutes* från nyhetssidan Vox Youtubekanal.

offentliga avrättningar följt av uppvisande av döda kroppar på offentliga platser samt straff genom bland annat offentliga amputationer av lemmar och piskning. Utländska resenärer hade stor betydelse för IS framgångar.¹⁰

Av de videoklipp som ingår i det videokollage som åberopats i målet framgår att det under sommaren 2014 rapporterades omfattande om IS framfart i Syrien och Irak och de alltmer ohyggliga dåd som följde med det. Flera av dessa videoklipp publicerades innan det att Osama Krayem anslöt sig till organisationen i augusti 2014.¹¹

David Lundberg har beskrivit att det var stor skillnad mellan hur medvetna de som reste ner tidigt till Syrien och de som anslöt sig till IS efter utropandet av kalifatet sommaren 2014 var. David Lundberg har vittnat om att IS hade byggt upp sitt våldskapital och alltmer framhävde sin förmåga att begå grova våldsbrott, vilket innebar att de som reste ner under slutet av sommaren 2014 måste ha varit mycket väl medvetna om vilken typ av organisation man reste ner till.

Utredningen i målet ger enligt tingsrättens mening en otvetydig bild av IS brutala krigföring i Syrien samt att detta under sommaren 2014 var ett känt faktum för allmänheten. Den presenterade utredningen rörande konflikten i Syrien och IS inträde i den talar med styrka för att Osama Krayem kände till att det var en brutal terroristorganisation med ambitioner om ett världsomfattande kalifat han anslöt sig till i augusti 2014.

¹⁰ Se bl.a. rapport från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien daterad den 5 februari 2015 och rapporten *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq* från Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier vid Försvarshögskolan.

¹¹ Se t.ex. klipp från TV4 publicerat den 30 juni 2014.

8.6.2 *Vad som framkommit om Liwa al-Sadiq*

I takt med att IS under 2014 expanderade både sin territoriella kontroll och förmåga att föra väpnad strid kom även fler och fler administrativa och operativa funktioner att bildas inom organisationen. I syfte att förebygga spionage och upprätthålla säkerhet och central kontroll över stridande enheter etablerades bland annat Amniyat, som kom att bli IS säkerhetstjänst. Amniyat bestod av betrodda personer som hade stort förtroende inom organisationen.¹²

Alexanda Kotey har i förhör berättat att han, Shafee El-Sheikh och Mohammed Emwasi – det vill säga ”The Beatles” – brukade uppge att de tillhörde Amniyat för att undvika frågor om vad de sysslade med. Verkligheten var i stället att de tre männen löd under den högt uppsatte Abu Mohamed al-Adnani från och med slutet av 2014; Mohammed Emwasi svarade direkt mot Abu Mohamed al-Adnani medan Alexandra Kotey och Shafee El-Sheikh svarade direkt mot Mohammed Emwasi. Enligt Alexandra Kotey blev han under 2014 ansvarig för att överse ett träningsläger utanför Tabqa där en grupp (”katiba”) kallad Liwa al-Sadiq genomgick träning.

Bevisningen i målet som rör Liwa al-Sadiq, eller Sadiqbrigaden, består av Daniel Lundbergs och Daniel O’Tooles vittnesmål samt viss skriftlig bevisning. Den skriftliga bevisningen utgörs bland annat av uppgifter som Alexandra Kotey lämnade under det förhör som Daniel Lundberg och Daniel O’Toole

¹² Se t.ex. Säkerhetspolisens promemoria angående Liwa al-Sadiq och Islamiska statens genomförande av externa operationer.

närvarade vid i november 2022, som sammanfattats i en promemoria av Daniel Lundberg. Daniel Lundberg har även satt samman en promemoria som mer allmänt rör Liwa al-Sadiq och IS genomförande av externa operationer, baserad på underrättelseinformation, utsagor från personer som varit anslutna till IS i Syrien, rapportering från samverkande underrättelse- och säkerhetstjänster samt öppen information.

Dessutom har Polismyndigheten erhållit en sammanställning från FBI med information om Liwa al-Sadiq. Informationen baseras på förhör som amerikanska försvarsmakten har hållit med ett antal individer; det rör sig bland annat om flera förhör med Alexandra Kotey och Shafee El-Sheikh som hölls i början av 2018. Ytterligare sju individer som tidigare har tillhört IS och som lämnat uppgifter rörande Liwa al-Sadiq anges i informationen från FBI med namn och bild tillsammans med deras lämnade uppgifter av relevans. Polismyndigheten har bearbetat informationen som lämnats av FBI och satt samman dels en promemoria med allmän information om Sadiqbrigaden, dels promemorior innehållandes närmare analys av förhören med Alexandra Kotey och Shafee El-Sheikh.

Därutöver har i denna del åberopats utdrag från den dom, meddelad den 29 juni 2022, genom vilken Osama Krayem dömdes för brottslighet kopplad till terrordåden i Paris 2015 och en rapport från franska Generaldirektoratet för inre säkerhet. Slutligen har Osama Krayems Facebookaktiviteter åberopats till styrkande av att han var medlem i Liwa al-Sadiq. Tingsrätten återkommer till Facebookaktiviteterna under ett särskilt avsnitt nedan.

8.6.2.1 Daniel O'Tooles uppgifter om Liwa al-Sadiq

Som redan konstaterats har Daniel O'Toole mångårig och gedigen erfarenhet av arbete inom kontraterrorism. Han har genomfört ett mycket stort antal

förhör med en mängd tidigare IS-medlemmar. Utöver att han har fått förhållandevis detaljerad information om Liwa al-Sadiq från de 60-tal förhör han hållit med Alexandra Kotey har han erhållit information om gruppen på andra sätt, bland annat genom att ha förhört tre personer som uppgett sig ha tillhört Liwa al-Sadiq och från andra IS-medlemmar som känt till gruppen. Daniel O'Toole har alltså genom sitt arbete fått omfattande kännedom om Liwa al-Sadiq och hur gruppen verkade varför hans uppgifter kan tillmätas ett högt bevisvärde. Det Daniel O'Toole uppgav under sitt förhör om Liwa al-Sadiq framgår också av den återopade sammanställningen från FBI. Under sitt vittnesförhör berättade Daniel O'Toole bland annat följande.

Sedan 2014 utgjorde Liwa al Sadiq en specialenhet inom IS. Tanken med enheten var att den skulle kunna utföra specialuppdrag på uppdrag av IS högsta ledning och den skulle även kunna utgöra säkerhetsstyrkor för ledningen. För att ansluta till Liwa al-Sadiq krävdes en rekommendation från någon betrodd, att man inte hade varit del av någon annan organisation innan IS och att man var ogift. Vanligtvis verkade IS enheter eller brigader inom vissa geografiska platser men Liwa al-Sadiq fick operera över hela IS område. Normalt sett fick nya IS-soldater ungefär en månads utbildning men den som hade blivit medlem i Sadiqbrigaden fick en särskild utbildning vid en hemlig träningsbas på Tabqa-halvön kallad "Jarrah", precis väster om Raqqa. Vem som helst kunde inte ta sig till Tabqahalvön, man var tvungen att bli inbjuden för att delta i träningen. Området var inte öppet för allmänheten och bevakades av Sadiqbrigaden.

De män som var del av Sadiqbrigaden var generellt sett i bättre fysisk form än andra IS-soldater. Enheten var hemlig och medlemmarna hade inga officiella dokument som visade att de var medlemmar, utan de sade sig tillhöra andra enheter för att dölja tillhörigheten. Sadiqbrigaden bestod av så kallade "sarayor", motsvarande kompanier. Kompanierna, bestående av omkring tio medlemmar, genomgick utbildningen tillsammans och efter avslutad utbildning

stred de tillsammans. Varje gång ett kompani avslutade sin träning fick de träffa Abu Mohamed al-Adnani och svära en ed. Alexandra Kotey närvarade vid det fjärde kompaniets avslutningsceremoni eftersom han vid tidpunkten, omkring januari 2015, ansvarade för träningsanläggningen på Tabqahalvön.

IS centrala mediebyrå al-Furqan leddes av Abu Mohammad al-Furqan, en nära rådgivare till Abu Bakr al-Baghdadi. Mediebyrån hade ingen egen säkerhetspersonal eller personer som kunde delta i deras propagandavideor utan var i dessa avseenden hänvisade till Sadiqbrigaden. Bland annat användes medlemmar ur Sadiqbrigadens första kompani i en film som producerades av al-Furqan mediebyrå i november 2014, i vilken syriska piloter halshöggs.

Abu Mohammad al-Furqan var även nära vän med Abu Mohamed al-Adnani. De var båda ansvariga för och involverade i vad som kallas ”externa operationer”, vilket innebar att IS-medlemmar skickades till områden utanför Syrien och Irak för att utföra terrorattentat. Till följd av det anslöt många medlemmar från Sadiqbrigaden till externa operationer. Abu Ahmad al-Iraqi, som var biträdande chef över Sadiqbrigaden, anses ha varit hjärnan bakom attentaten i Paris 2015 och Bryssel 2016. Sadiqbrigaden och individer inom externa operationer fick även liknande utbildning.

Under förhören med Alexandra Kotey framkom att denne hade varit inblandad i externa operationer, med uppdrag att försöka rekrytera individer att återvända till sina hemländer för att utföra attentat. Enligt Alexandra Kotey var Osama Krayem medlem i Liwa al-Sadiq; Osama Krayem och vänner till Alexandra Kotey var del av samma kompani – det fjärde kompaniet. Det framkom också att Alexandra Kotey hade träffat Osama Krayem under fjärde kompaniets avslutningsceremoni.

Såvitt Daniel O'Toole känner till fanns inga andra grupper eller enheter inom IS som ställde krav på att medlemmarna skulle vara ogifta.

8.6.2.2 Alexanda Koteys och Shafee El-Sheikhs uppgifter om Liwa al-Sadiq

Av informationen som lämnats av FBI framgår att Alexandra Kotey och Shafee El-Sheikh hördes vid ett flertal tillfällen kort efter att de tillfångatogs 2018.

Redan i februari 2018, alltså långt innan han ingick överenskommelsen som nämnts ovan, uppgav Alexandra Kotey att han ansvarade för Sadiqbrigadens träningsläger under ungefär fyra månaders tid i slutet av 2014 och början av 2015. Han uppgav också bland annat att Sadiqbrigaden endast rekryterade ensamstående och fysiskt starka rekryter samt att den officiella emiren över Sadiqbrigaden var Abu Mohamed al-Adnani. Under förhören i februari 2018 berättade Alexandra Kotey även att Abu Ahmad al-Iraqi och Abu Mohammad al-Furqan arbetade tillsammans med avrättningen av Muath al-Kasasbeh samt att Mohammed Emwasi var den som regisserade den i målet aktuella avrättningsfilmen.

Kring samma tidpunkt berättade Shafee El-Sheikh bland annat att Liwa al-Sadiq utgjorde IS främsta stridsstyrka, att man behövde genomgå en svår urvalsprocess för att ansluta sig till gruppen och att gruppen var välrespekterad.

Enligt promemorian, upprättad av David Lundberg, från förhöret med Alexandra Kotey som hölls i november 2022 upprepade Alexandra Kotey då sådant han tidigare berättat för amerikanska myndigheter. Han beskrev exempelvis Liwa al-Sadiq som en elitstyrka som lydde direkt under Abu Mohamed al-Adnani. Av promemorian framgår att Alexandra Kotey även uppgav att de som genomgick träningen tillsammans inom Liwa al-Sadiq senare stred tillsammans, att lämpliga kandidater från Liwa al-Sadiq kunde

värvas för att genomföra attentat utomlands och att Osama Krayem var ett exempel på en attentatsman som hade valts ut på det sättet.

David Lundberg har under sitt vittnesförhör förtydligat hur det gick till när Alexandra Kotey pekade ut Osama Krayem i november 2022. Enligt David Lundberg hölls förhöret med Alexandra Kotey inom ramen för en förundersökning som rörde ett antal halshuggningar som var inspelade på film, som sedermera ledde till fällande domar i en annan rättsprocess. Förhöret syftade därmed inte till informationsinhämtning rörande Osama Krayem. Förhöret hade kommit att handla om Liwa al-Sadiq, gruppens utbildningsverksamhet och Alexandra Koteys roll i den när de kom in på avrättningsfilmen i vilken den jordanske piloten eldades upp. Det var inte så att några frågor ställdes kring Osama Krayem utan Alexandra Kotey nämnde i det sammanhanget en Abu Omar från Sverige och berättade att Abu Omar var en svensk som deltog i Liwa al-Sadiqs träningsläger under den tid som Alexandra Kotey ledde verksamheten. Abu Omar visade sig vara Osama Krayem.

8.6.2.3 Säkerhetspolisens uppgifter om Liwa al-Sadiq

David Lundberg har även vittnat om Säkerhetspolisens allmänna kännedom om Liwa al-Sadiq vid den i målet aktuella tidpunkten. Det han berättat överensstämmer med det han angett i Säkerhetspolisens promemoria om Liwa al-Sadiq och IS genomförande av externa operationer. Informationen grundar sig bland annat på vad ett fåtal personer som varit anslutna till Liwa al-Sadiq har berättat. Även Säkerhetspolisen är enligt David Lundberg av uppfattningen att Liwa al-Sadiq utgjorde en slags elitstyrka med tuffa antagningsprov följt av hårdare träning än IS reguljära förband. Stridande förband inom Liwa al-Sadiq hade en hög mobilitet och modern utrustning. Enligt Säkerhetspolisens kännedom ska Liwa al-Sadiq ha använts i vart fall under två större och mer seriöst producerade avrättningsfilmer: dels den i målet aktuella filmen, dels en film där man skar

halsen av ett antal personer. Abu Mohamed al-Adnani ska ha haft stort inflytande över både Liwa al-Sadiqs och externa operationers verksamhet. Liwa al-Sadiq har enligt Säkerhetspolisens uppfattning haft en utbildningsbas i Tabqa; det har rört sig om ett avgränsat område dit bara betrodda kunnat komma in.

8.6.2.4 Andra IS-anhängares uppgifter om Liwa al-Sadiq

Andra IS-anhängare har enligt den information FBI lämnat liknande uppgifter. Männen har berättat bland annat det var mycket betrodda män som ingick i Liwa al-Sadiq, att Liwa al-Sadiq fick order antingen direkt från Abu Bakr al-Baghdadi eller IS krigsministerium, att Abu Mohamed al-Adnani var del av första generationen Liwa al-Sadiq-medlemmar och att Liwa al-Sadiq ansvarade för att bränna den jordanska piloten till döds.

8.6.2.5 Tingsrättens slutsatser gällande Liwa al-Sadiq

David Lundberg förklarade under sitt förhör att Liwa al-Sadiq har rönt stort intresse för västerländska säkerhetstjänster sedan det framkom att en del av gärningsmännen som utförde attentaten i Paris 2015 och Bryssel 2016 hade rekryterats ur enheten. Mot den bakgrunden framstår det som rimligt att både FBI och Säkerhetspolisen, på det sätt som Daniel O'Toole och David Lundberg redogjort för, har haft ett gediget underliggande utredningsmaterial för de slutsatser som dragits. Det har framkommit att utredningen inte bara vilar på Alexandra Koteys uppgifter utan att övriga källor – såsom uppgifter från andra Liwa al-Sadiq-medlemmar, andra IS-anhängare och underrättelseinformation – bekräftat det som framkommit i övrigt.

Även om det av de översatta utdragen från den franska domen meddelad den 29 juni 2022 och rapporten från franska Generaldirektoratet för inre säkerhet inte framgår vad bedömningarna grundar sig på, och bevisningen därmed i sig

inte kan tillmätas något större bevisvärde, kan det konstateras att mycket som framkommit i den övriga utredningen om Liwa al-Sadiq bekräftas genom utdragen från de franska handlingarna. I båda handlingarna anges att Osama Krayem ska ha varit en soldat i Liwa al-Sadiq.

Sammantaget är utredningen rörande Liwa al-Sadiq så pass robust och gedigen att det som framkommit om enheten kan läggas till grund för tingsrättens fortsatta bedömning.

Utifrån det som framkommit, bland annat om hur det gick till när Alexandra Kotey identifierade Osama Krayem som del av Liwa al-Sadiqs fjärde kompani, hur Liwa al-Sadiq generellt verkade samt vad som framkommit om kopplingen mellan Liwa al-Sadiq, avrättningen av Muath al-Kasasbeh och terrordåden i Bryssel och Paris, anser tingsrätten att bevisningen rörande Liwa al-Sadiq ger starkt stöd för slutsatsen att Osama Krayem var medlem i enheten.

8.6.3 Osama Krayems Facebookaktiviteter

Polismyndigheten har gått igenom och analyserat Osama Krayems aktiviteter på tre olika Facebookkonton. Att kontona tillhörde Osama Krayem och att Polismyndighetens analys speglar hans faktiska aktiviteter har inte ifrågasatts och dessa kan därmed tillmätas bevisvärde. Följande har framkommit.

I en konversation med en annan man uppgav Osama Krayem den 4 september 2014 att han var i Syrien. Han skrev också att han inte ville skriva ”här” vilken grupp han tillhörde.

Den 24 januari 2015 publicerade Osama Krayem en statusuppdatering i vilken han skrev ”Jihad <3”.

Den 25 februari 2015 chattade Osama med sin syster. Systemen frågade Osama Krayem om ”el grill”, varpå Osama Krayem svarade att han ”Såg den framför lina ögon”. I nästa meddelande skrev Osama ”mina”. Sedan skrev Osama Krayem ”ja ana bil video”, vilket betyder ”jag är i med i videon”. Därefter skrev han ”Man ser mina ögonbryn Har du sett hela” och ”klippet”.

Samma dag chattade Osama Krayem med sin bror. Han frågade brodern ”In shaa allah har du sett några nya videon där som grillar en man”. Efter att brodern svarat att han hade sett videon skrev Osama Krayem ”Ana bil video”, vilket som sagt betyder ”jag är med i videon”. Brodern frågade var i videon, varpå Osama svarade ”De zoomar in ansiktet andra ansiktet”. Brodern svarade därefter ”hahaha aa jaja såg ögonbrynet”.

Den 3 mars 2015 uppgav Osama Krayem för sin syster att han hade skadats i benen, att han inte kunde gå så bra och att han hade fått skadorna vid fronten.

Den 4 mars 2015 skrev Osama Krayem ”Plus så.som.böder bränns när han skjuter raket så ska han brännas” till sin syster.

Den 20 mars 2015 skrev Osama Krayem till sin syster att hon ska lyssna på al-Adnani för att hon ”ska veta sanningen”.

Den 1 april 2015 skrev Osama Krayem till sin syster att hans ”boss” hette ”adnani”, ”Vilken människa ma shaa allah” och ”Han som pratar man tror han e helt farlig sen när du sitter med han , helt vanlig person”.

I en konversation med systemen i maj 2015 uppgav Osama Krayem att han får gifta sig först ett år efter att han har varit med i den katiba han då är med i, vilket Osama Krayem sade skulle bli i september 2015.

Den 4 juni 2015 skrev Osama Krayem ”adnani han bara du får göra de med lastbil 100% allahu akbar” till sin syster, varpå hon svarade ”tyst”.

I en chatt den 18 juli 2015 frågade den man som Osama Krayem förmodas ha rest ner till Syrien med om giftermål och föreslog en flicka. Osama Krayem svarade då ”jag får inte mannen”. Osama Krayem skrev också till mannen att ”om du ska träffa han fråga imte vilken katiba han e med oss”.

Åklagarna har gjort gällande att Osama Krayem under perioder varit inaktiv i sina sociala kontakter på internet och har exempelvis pekat på tystnaden under perioden från det att Muath al-Kasasbehs plan störtade till kort inpå det att avrättningsfilmen publicerades. Bevisningen som åberopats i denna del utgörs av Polismyndighetens analys av Osama Krayems Facebook, vilken i och för sig inte finns skäl att ifrågasätta, men det fullständiga material som legat till grund för analysen har inte presenterats. Därför kan tingsrätten inte med någon närmare säkerhet sluta sig till att det faktiskt har varit fråga om perioder av tystnad och kan inte heller dra någon slutsats till följd av det. Tingsrätten kan dock dra vissa slutsatser av det som framgår av analysen i övrigt, vilket redovisas i det följande.

Enligt den åberopade rapporten från Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier betyder ordet ”jihad” att kämpa eller att anstränga sig, men har även en betydelse relaterad till strid och att slåss. Att Osama Krayem publicerade ordet tillsammans med ett hjärta i januari 2015, medan han befann sig i pågående konflikt i Syrien, anser tingsrätten inte kan uppfattas på annat sätt än som att han uttryckte stöd för kampen att upprätta ett islamistiskt kalifat och rättfärdigade våldshandlingar i det syftet.

Sättet som Osama Krayem i februari 2015 uttryckte sig på till sina syskon om avrättningsfilmen förmedlar enligt tingsrättens mening närmast en stolthet över

att vara med i filmen. Konversationen med brodern har en skämtsam och hånande ton gentemot Muath al-Kasasbeh. Osama Krayems sätt att uttrycka sig kan inte uppfattas som ångerfullt eller avståndstagande från avrättningen, utan talar enligt tingsrättens mening snarare för att han var högst medveten om vad han hade varit en del av och vad syftet med filmen var.

Sättet Osama Krayem skrev till sin syster om ”adnani” talar med styrka för att den han benämnde som sin chef var Mohamed al-Adnani, vilket i sin tur – med beaktande av vad som i övrigt framkommit om Liwa al-Sadiq – stärker påståendet om att Osama Krayem var del av Sadiqbrigaden.

Det Osama Krayem förmedlade i konversationerna till sin syster och till mannen han reste till Syrien med, om att han i vart fall inte innan september 2015 fick gifta sig, ger i någon mån stöd för påståendet om att han gick med i Liwa al-Sadiq i september 2014.

Slutligen anser tingsrätten att det Osama Krayem skrev till mannen han reste till Syrien med, ”om du ska träffa han fråga imte vilken katiba han e med oss”, talar för att Osama Krayem var med i en viss grupp och att gruppen inte skulle talas om, vilket också i någon mån stärker påståendet om att Osama Krayem var del av Liwa al-Sadiq.

8.6.4 Avrättningsfilmens betydelse

I kontrast till många andra krigförande parter, som försökt dölja bevis för sina övergrepp och brott, har IS aktivt spridit material som visar grova övergrepp och brott som begåtts i IS namn. Genom att publicera sin brutalitet har IS velat förmedla sin auktoritet över kontrollerade områden, attrahera rekryter och hota individer, grupper och stater som utmanade dess ideologi. Som redan nämnts

utgör en effektiv användning av modern kommunikation själva kärnan i IS propagandastrategi.¹³

Flera av de hörda personerna har bedömt att filmen ”Healing the believers’ chests” utgjorde en mycket viktig del i IS propaganda och förklarat att inspelningen därför var omgärdad av stort hemlighetsmakeri, känslighet och noggranna förberedelser.

Daniel O’Toole, som tolkat filmens budskap som en vedergällning mot utländska staters agerande mot IS, har uppgett att det fanns tre huvudsakliga skäl till att Liwa al-Sadiq användes i filmen. IS ville inte exponera nya soldater till den känsliga uppgiften att hantera tillfångatagna gisslan, särskilt med hänsyn till risken för fritagningsförsök det förde med sig. Medlemmarna i Sadiq-brigaden var vältränade och skulle därför tjäna bättre än andra IS-soldater i en video med propagandasyfte. De var därtill granskade och betrodda. Enligt Daniel O’Toole är det inte troligt att en person som inte på förhand hade granskats och godkänts skulle ha kunnat delta i produktionen av filmen.

Charles Lister har berättat att IS började avrätta västerländsk gisslan som ett svar på den amerikanskledda interventionen mot IS, som inleddes i Irak i augusti 2014 och expanderade till Syrien i september samma år, samt i syfte att avskräcka från fortsatta militära åtgärder. Under slutet av 2014 ingick ett stort

¹³ Se t.ex. rapporten *Rule of Terror: Living under ISIS in Syria* daterad den 19 november 2014 från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, särskilt p. 2–3 och 18, och bilaga II till rapport daterad den 5 februari 2015 från FN:s oberoende utredningskommission för Syrien, särskilt p. 21–30.

antal länder i koalitionen mot IS; det var den största koalitionen som tagit form i modern historia. Alla länder bidrog inte militärt men USA, några europeiska stater och flera länder i Mellanöstern gjorde det. Enligt Charles Lister engagerade sig IS-anhängare över hela världen tämligen omgående efter att Muath al-Kasasbehs hade tillfångatagits i en debatt kring vilken metod som skulle användas för att avrätta honom; det var som att konversationen syftade till att hitta det mest sadistiska sättet att avrätta en person på. Eftersom det var första gången IS hade lyckats tillfångata en stridande ur koalitionsstyrkorna utgjorde det en enorm propagandamöjlighet för organisationen. I Jordanien ledde publiceringen av filmen bland annat till fruktan, en känsla av terror och ilska. Genom avrättningen insåg även staterna i Mellanöstern att de hade blivit måltavlor för IS, vilket skapade stor oro hos de olika regeringarna och rädsla bland befolkningarna i stort. Enligt Charles Lister användes IS centrala mediekanal, al-Furqan media, bara för det allra viktigaste propagandamaterialet och uttalanden från IS högsta ledning. Charles Lister har uppgett att det vore omöjligt att en IS-medlem kom till inspelningsplatsen utan att veta vad som skulle ske, att de som deltog handplockades för ändamålet, fick nya uniformer och vapen samt att videoinspelningen var noggrant koreograferad och inövad.

Enligt Linus Arnevall förmedlade filmen, som del i IS propaganda, tydliga budskap dels om att alla som inte var *med* IS ansågs vara *mot* IS, dels om att mottagarna av filmen skulle avstå från politiska beslut som innebar en fortsatt militär insats mot IS.

Scott Roberts har förklarat att inom IS genomfördes avrättningar av gisslan generellt på ett otroligt koreograferat och avsiktligt sätt, vilket krävde ett stort mått av planering, säkerhetsåtgärder och logistik. Enligt Scott Roberts användes betrodda personer vid inspelningen; det hade varit farligt att låta någon utifrån vara med i filmen eftersom det var viktigt för IS propaganda-apparat att allt fungerade som det skulle och avrättningen bara kunde

genomföras en gång. Att vara med i filmen ansågs hedervärt inom IS och var något man förtjänade.

David Bergman har uppgett att han uppfattat avrättningsdelen i filmen som syftande till att skapa skräck hos externa målgrupper, den internationella opinionen och den koalition som IS stred mot, samt att avskräcka människor så att de skulle bli mindre kampvilliga mot IS.

I början av filmen ”Healing the believers’ chests” filmas Muath al-Kasasbeh, iförd en orange fångdräkt likt den han senare avrättades i, när han bland annat säger följande.

Jag vill lämna ett meddelande till det jordanska folket, ni måste veta att vår regering är en sionistisk agent. Om det var sant att vi vill försvara islam, varför skickar vi inte vårt flygplan till al-Nusayrias styrkor, Bashar al-Assads styrkor, som dödar miljoner av muslimer? [...] När det gäller piloternas familjer, sluta skicka era söner till det här och hindra dem från att genomföra sådana uppdrag och bomba muslimska mål. För att undvika att era söner hamnar i samma situation som jag har hamnat i och sörja för era barn som min familj, min fru och släktingar sörjer för mig.”

Genom att professionellt dokumentera avrättningen av Muath al-Kasasbeh, producera och sprida filmen – i linje med IS utpräglade propagandastrategi – har IS kunnat förmedla en mängd noga utstuderade budskap till omvärlden. Vad som framkommit i utredningen om avrättningsfilmens betydelse talar entydigt för att det var mycket viktigt för IS att nå ut med budskapen i filmen till andra än de som befann sig på avrättningsplatsen. Sammantaget talar utredningen med styrka för att det måste ha varit angeläget för IS att avrättningen kunde genomföras problemfritt och att det kan uteslutas att någon som inte hade inblick i IS mål och metoder eller någon som inte var betrodd hade kunnat delta vid inspelningen. Det innebär med andra ord att utredningen i denna del talar för att Osama Krayem måste ha varit medveten om vilken

gruppens uppgift var på platsen och i vilket syfte avrättningen filmades. Utredningen rörande avrättningsfilmens betydelse talar också för att Osama Krayem tillhörde Liwa al-Sadiq.

8.6.5 Osama Krayems efterföljande agerande

Utöver det som framkommit om hur Osama Krayem har uttryckt sig på Facebook kan konstateras att han återvände till Europa från Syrien 2015 och senare dömdes för sin inblandning i terrorattentaten i Paris 2015 och i Bryssel 2016. Hans efterföljande agerande talar enligt tingsrättens mening mycket starkt för att han alltjämt sympatiserade med IS, att han var betrodd inom organisationen och att han var beredd att utföra oerhört allvarlig brottslighet i IS namn. Utifrån vad som framkommit om kopplingen mellan å ena sidan Liwa al-Sadiq och å andra sidan externa operationer och terrordåden i Paris och Bryssel talar hans inblandning i attentaten också för att han var en del av Liwa al-Sadiq.

8.6.6 Sammanvägning av åklagarnas bevisning

I filmen kan ses hur Osama Krayem, likt övriga uniformerade och beväpnade män i filmen, stod uppradad och utplacerad på olika sätt. Osama Krayem ansikte syns i närbild varför han måste ha filmats på förhållandevis nära håll. Det är enligt tingsrättens mening uteslutet att han inte skulle ha varit medveten om att han filmades när han poserade under händelseförloppet.

Genom åklagarnas utredning har, som redogjorts för ovan, tingsrätten slutit sig till att Osama Krayem kände till att det var en brutal terroristorganisation med ambitioner om ett världsomfattande kalifat han anslöt sig till i augusti 2014 och att bevisningen talar starkt för att han var medlem i Liwa al-Sadiq.

Redan av hur Osama Krayem agerade i filmen har tingsrätten konstaterat att han spelade en så aktiv roll i genomförandet av avrättningen att han i objektiv mening ska anses vara medgärningsman. Enligt tingsrätten innebär bevisningen gällande Liwa al-Sadiq att denna slutsats stärks ytterligare.

Tingsrätten har även kommit fram till att Osama Krayems aktiviteter på Facebook, i varierande grad, talar för att han var medveten om vad han hade varit en del av och vad syftet med avrättningsfilmen var, att han var medlem av Liwa al-Sadiq samt att han stödde kampen att upprätta ett islamistiskt kalifat och rättfärdigade våldshandlingar i det syftet.

Tingsrätten har även beaktat den stora betydelse som filmen ”Healing the believers’ chests” haft för IS och det faktum att Osama Krayem efter händelsen har dömts för sin inblandning i två av Europas största terroråd i modern tid.

Dessa förhållanden talar sammantaget med avsevärd styrka för att Osama Krayem hade gemensamt uppsåt med de övriga männen i fråga om Muath al-Kasasbeh's avrättning och syftet med vilket den genomfördes. Det samlade värdet av åklagarnas bevisning är enligt tingsrättens mening högre än värdet av de enskilda bevisen. Det framstår som mycket osannolikt att samtliga de omständigheter som framkommit genom åklagarnas bevisning skulle föreligga om Osama Krayem inte hade varit en viktig del av uppdraget att avrätta Muath al-Kasasbeh och införstådd i syftet med vilket avrättningen genomfördes. Vid en sammanvägd bedömning ger därför den bevisning som åklagarna åberopat ett mycket starkt stöd för åtalet, inbegripet att Osama Krayems uppsåt omfattat avrättningen av Muath al-Kasasbeh som sådan samt syftet med att avrättningen genomfördes och filmades. Avrättningen, i den kontext den genomfördes, måste typiskt sett injaga allvarliga fruktan hos människor som inte delar IS ideologi, inte minst i de stater som särskilt pekades ut i filmen. Det måste också

utifrån ovanstående resonemang ha varit del av gruppens gemensamma avsikt att injaga sådan allvarlig fruktan bland dessa människor.

Åklagarna har även gjort gällande att Osama Krayem agerade med avsikt att otillbörligen tvinga den mellanstatliga koalitionen mot IS att vidta eller att avstå från att vidta militär åtgärd. Åklagarna har förtydligat att påståendet enbart ska prövas i förhållande till begreppet mellanstatlig organisation och inte i förhållande till enskilda länders offentliga organ.

Som redogjorts för ovan, under avsnitt 7.2.3, omfattar begreppet mellanstatlig organisation endast sådana internationella organisationer som är rättssubjekt enligt folkrätten och som förtjänar samma skydd som enskilda stater. Med beaktande av bestämmelsens snäva utformning och den begränsade bevisning som presenterats om den globala koalitionen mot IS anser tingsrätten att det inte är visat att koalitionen är organiserad på ett sådant sätt att den kan bedömas som en mellanstatlig organisation i den mening som avses i lagen om straff för terroristbrott. Den bevisning som har presenterats talar snarare för att det var enskilda staters offentliga organ som vidtog olika åtgärder, bland annat militära sådana, inom ramen för ett mellanstatligt samarbete. Utredningen ger visserligen stöd för att IS med gärningen avsåg att påverka de enskilda länderna som deltog i den globala koalitionen mot IS att avstå från fortsatta militära åtgärder mot organisationen men eftersom åklagarna uttryckligen har förklarat att det inte är något som omfattas av gärningspåståendet prövar tingsrätten inte om Osama Krayems uppsåt omfattar också den aspekten. Osama Krayem kan därmed inte dömas i den delen.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten alltså att åklagarnas bevisning i sig talar med sådan styrka för att Osama Krayem har agerat uppsåtligen – i fråga om avrättningen, filmningen, spridningen och avsikten att injaga allvarliga fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp som inte delar IS ideologi i utpekade

stater – att det är ställt utom rimligt tvivel att så var fallet. Tingsrätten går därför vidare med att granska Osama Krayems egen berättelse, för att bedöma om åklagarnas bevisning motbevisas av den eller om den förtar värdet av åklagarnas bevisning i sådan grad att beviskravet inte är uppfyllt.

8.6.7 Osama Krayems uppgifter förtar inte värdet av åklagarnas bevisning

Det har förflutit över ett decennium sedan händelsen. Att Osama Krayems minnesbilder påverkats av den tid som gått är fullt förståeligt. Hans berättelse är dock genomgående korthuggen, vag och detaljfattig. Tingsrätten har generellt sett en stor förståelse för det, givet att det gått lång tid och med beaktande av att det under förhören, främst under de tidigare av dessa, funnits vissa språkförbistringar. Det kan emellertid konstateras att vissa händelser är av sådan karaktär att de rimligtvis är något Osama Krayem borde komma ihåg även så här lång tid efteråt.

Det som väcker mest frågetecken är att Osama Krayem inte närmare har kunnat utveckla omständigheterna kring själva avrättningen. Han har påstått att han kom till platsen för en av IS mest uppmärksammade och brutala avrättningar – som han själv uppgett lämnat spår hos honom – men har inte kunnat utveckla hur eller med vem han tog sig dit, eller om han var ensam eller inte. Han har gjort gällande att han inte kände någon annan på platsen och inte på förhand visste vad som skulle hända. Han har inte heller kunnat förklara hur det kom sig att han hamnade där från första början, utan bara sagt att någon kallade honom och att ”de” – oklart vilka – kände någon som han kände.

Osama Krayem har därutöver lämnat knapphändiga uppgifter exempelvis kring den skada som han ådrog sig i benet. En så pass allvarlig skada är rimligtvis något som fastnar i ens minne mer detaljerat än att den, som han berättat i förhör, kommit av att han sprang eller trillade. Dessutom har han i förhör både

uppgett att det inte var en krigsskada och, ställd mot uppgiften han lämnade till sin syster om att han fick skadan vid fronten, uppgett att den ändå skulle kunna ha uppkommit i strid eller under ribaten.

Osama Krayem har flera gånger under förhören hänvisat till att han sagt på ett visst sätt tidigare och därmed inte kommer ändra sig. Han har även uppgett att han är i Sverige för att dömas för piloten så om det gällde annat ”kommer det att vara nej”. Han har alltså på förhand bestämt sig för att i vissa avseenden svara på visst sätt.

Uppgifterna som Osama Krayem lämnat är dessutom i delar motsägelsefulla. Exempelvis har han gällande den tillfångatagna piloten både svarat att han inte visste att det var en stor händelse, för att senare både säga att det var klart att han visste om piloten och att det var något spektakulärt som inte hade skett tidigare när piloten tillfångatogs. Han har även sagt att han inte hade någon aning om det där med media men ändå berättat att han var med för att vara med i media och att han visste att filmen skulle spridas vidare.

Vid en sammantagen bedömning anser tingsrätten att det framstår som att Osama Krayem – genom att lämna korthuggna, vaga, detaljfattiga, på förhand bestämda och motsägelsefulla uppgifter – har underdrivit och försökt förringa sin inblandning i händelsen. Hans egna uppgifter innebär varken att åklagarnas bevisning motbevisas eller förtas sitt värde. Således har åklagarna styrkt påståendet om att Osama Krayem har agerat med erforderligt uppsåt.

Med undantag för att den globala koalitionen mot IS inte kan anses utgöra en mellanstatlig organisation har Osama Krayem enligt tingsrättens bedömning därmed gjort sig skyldig till det som åklagarna gjort gällande i sin gärningsbeskrivning. Innan tingsrätten går vidare till prövningen om han kan dömas

både för grov krigsförbrytelse och terroristbrott ska tingsrätten ta ställning till om Osama Krayem av något skäl ska undgå ansvar för brott.

8.7 Ansvarsfrihetsgrunder som måste beröras

8.7.1 Nöd

Försvaret har ställt frågor till vissa vittnen om vad som hade kunnat hända vid vägran att delta i avrättningen. Daniel O'Toole har på den generella frågan om vad som kunde hända någon inom IS som vägrade lyda order svarat att den riskerade att dödas. Charles Lister har på frågan om vad som hade kunnat hända om någon som var med i filmen hade vägrat, svarat att den personen åtminstone hade utsatts för noggrann granskning men att det kanske hade kunnat leda till allvarligare konsekvenser. Försvaret har mot den bakgrunden slutligt argumenterat för att Osama Krayem ska undgå ansvar på grund av nöd.

En gärning som någon begår i nöd utgör brott endast om den med hänsyn till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas annan och omständigheterna i övrigt är oförsvarlig. Nöd föreligger enligt 24 kap. 4 § brottsbalken när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse. Utgångspunkten är att ansvarsfrihetsregeln tar sikte på undantags-situationer och ska tillämpas restriktivt (se prop. 1993/94:130 s. 35).

Osama Krayem har på fråga under förundersökningen om vad som hade hänt om han hade sagt nej till att delta i gärningen svarat att han inte vet. Osama Krayem har i övrigt under förundersökningen, i de delar som lagts fram under huvudförhandlingen, inte i något avseende uttryckt sig på ett sätt som skulle kunna uppfattas som att han uppfattade att han befann sig i en nödsituation eller att han endast agerade i rädsla för vad som annars skulle kunna hända. Han har i stället flera gånger uttryckt förståelse för att avrättningen skedde och

inte heller uttryckt någon ånger över sin närvaro. Han har dessutom fortsatt begå terrorismrelaterad brottslighet. Sammantaget anser tingsrätten därför att försvarets invändning om att Osama Krayem agerat i nöd kan lämnas utan avseende.

8.7.2 *Förmans befallning*

Försvaret har visserligen inte argumenterat för att Osama Krayem ska gå fri från ansvar med hänsyn till att han varit av uppfattningen att han verkställt ett dödsstraff. Dock har, som ovan nämnts, frågan om vad som kunde hänt vid en ordervägran ställts till Daniel O'Toole. Osama Krayem har dessutom under polisförhör uppgett bland annat att avrättningen "hade med avkunnande av domar att göra", att "det måste vara så att piloten fått någon dom av en domare" och att det var "möjligt att en emir hade dömt". Tingsrätten anser därför att ställning bör tas till om Osama Krayem ska gå fri från ansvar med tillämpning av bestämmelsen om förmans befallning i 24 kap. 8 § brottsbalken.

Enligt bestämmelsen kan en person fritas från ansvar för en gärning som har begåtts på order av den under vars lydnad personen står, om personen med hänsyn till lydnadsförhållandets art, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt hade att lyda ordern.

Den som av misstag tror sig ha fått en order, fastän så inte är fallet, kan gå fri från ansvar på grund av bristande uppsåt, förutsatt att en gärning som någon begått på en verklig order av motsvarande slag verkligen skulle ha lett till ansvarsfrihet (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken: En kommentar [7 nov 2024, Juno version 25], kommentaren till 24 kap. 8 §).

Det råder dock inte blind lydnad. Lydnadsplikten är inte absolut i de fall den beordrade handlingen är uppenbart lagstridig (se NJA 1987 s. 655). Om något

rättsligt förfarande som ens kan liknas vid en rättegång kan konstateras ha ägt rum krävs dessutom att en sådan rättegång uppfyllt grundläggande krav på en rättvis rättegång (se Svea hovrätts dom den 31 maj 2017 i mål nr B 2259-17 och Stockholms tingsrätts dom den 16 februari 2017 i mål nr B 3787-16).

Det kan konstateras att Osama Krayems uppgifter i denna del är vaga och detaljfattiga. Utredningen i målet ger inget som helst stöd för att en rättegång ägt rum eller att en dom meddelats efter ett rättssäkert domstolsförfarande. Osama Krayem kan därför inte gå fri från ansvar med hänsyn till att han i polisförhör formulerat sig på ett sätt som skulle kunna tolkas som att han var av uppfattningen att han verkställde en dödsdom.

8.8 Konkurrensfrågor

8.8.1 Brottsligheten utgör en gärning

I svensk rätt finns det inte några generella regler om fastställande av brottsenhet, det vill säga om ett handlande ska bedömas som ett eller flera brott (gärningskonkurrens). För brott mot person är det i allmänhet avgörande hur många målsägande som brottsligheten riktat sig mot. (Se Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, avsnitt 7.2, Juno version 2.)

När det gäller krigsförbrytelser kan det emellertid, i de fall gärningarna riktar sig mot olika skyddsintressen, i större utsträckning vara fråga om flera brott. Det för dessa brott gemensamma rekvisitet, att en gärning ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med en väpnad konflikt eller ockupation, utgör inte på samma sätt som rekvisiten för folkmord och brott mot mänskligheten en sådan omständighet att gärningar begångna under dessa förhållanden som utgångspunkt ska ses som en enhet. I dessa fall handlar det också om tillämpning av olika lagrum. (Se prop. 2013/14:146 s. 225.)

Även om olika lagrum, med delvis olika skyddsintressen, aktualiseras kan det konstateras att brottsligheten i nu aktuellt fall rent faktiskt har riktat sig mot en och samma målsägande och att det har varit fråga om ett sammanhängande händelseförlopp. Tingsrätten anser därför att det är fråga om en gärning.

8.8.2 Osama Krayem ska dömas för krigsförbrytelse enligt både första och sjunde punkten i 4 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Om flera straffbestämmelser överträtts inom samma gärningsenhet uppkommer frågan om överträdelsen av det ena straffbudet innefattar även överträdelsen av det andra straffbudet. Den rättsliga bedömningen av enstaka gärningar avgörs utifrån hur olika straffbud förhåller sig till varandra (regelkonkurrens). (Se Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, avsnitt 7.4, Juno version 2.)

Konkurrensfrågor kan uppstå inom en och samma brottstyp. Lagstiftaren har uttalat att krigsförbrytelser kan begås genom flera olika typer av gärningar, vilka sinsemellan kan ha delvis olika skyddsintressen, och att det beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan vara aktuellt att tillämpa fler än ett straffstadgande i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser på en gärning. (Se prop. 2013/14:146 s. 224 f.)

Åklagarna har gjort gällande att Osama Krayem ska dömas för krigsförbrytelse enligt både den första och sjunde punkten i 4 § i nämnda lag, eftersom Muath al-Kasasbeh både har dödats och utsatts för förödmjukande eller nedsättande behandling ägnad att allvarligt kränka den personliga värdigheten.

Båda punkterna i bestämmelsen omfattas visserligen av det övergripande primära skyddsintresset för krigsförbrytelser, att minska onödigt lidande i samband med väpnade konflikter. När det gäller dödande av en skyddad person

måste skyddsintresset även anses omfatta varje människas inneboende rätt till liv. Förbudet mot att utsätta skyddade personer för förödmjukande eller nedsättande behandling måste anses värna varje människas inneboende värde och värdighet. Som redogjorts för under avsnitt 7.1.4 kan även döda personer bli föremål för sådan behandling (se ”Krigsposeringarna” NJA 2021 s. 303), vilket talar för att skyddsintresset i fråga om å ena sidan mord och å andra sidan förödmjukande eller nedsättande behandling skiljer sig något åt.

Med hänsyn till det anförda drar tingsrätten slutsatsen att båda åberopade straffstadganden i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser på gärningen ska tillämpas på gärningen.

8.8.3 Osama Krayem ska dömas både för grov krigsförbrytelse och terroristbrott

Konkurrensfrågor kan även uppstå mellan olika brottstyper. Enligt förarbetena till lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser torde utgångspunkten när det gäller konkurrens i förhållande till brottstyper som inte omfattas av lagen, exempelvis terroristbrott, vara att båda de konkurrerande straffbuden kan vara tillämpliga. (Se prop. 2013/14:146 s. 224.)

I preambeln till 2002 års rambeslut om bekämpande av terrorism anges att rambeslutet inte reglerar de väpnade styrkornas verksamhet under en väpnad konflikt enligt definition i internationell humanitär rätt, av vilken denna regleras (se terrorismrambeslutets beaktandesats 11).

Soldater och andra som tillhör en stats väpnade styrkor och som agerar på uppdrag av staten kan därför som utgångspunkt inte hållas ansvariga för terroristbrott. Det finns mycket som talar för att även icke-statliga väpnade styrkors verksamhet i väpnad konflikt som utgångspunkt ska undantas, även

om viss osäkerhet råder kring hur långt detta undantag sträcker sig. Väpnade styrkor tillhörande en väpnad grupp som genom sitt agerande som grupp uppvisar en bristande respekt för den humanitära rättens regler ska dock under alla förhållanden inte vara undantagna. Frågan om undantag från terrorism-instrumentens tillämplighet skulle därmed inte vara aktuell när det gäller väpnade styrkor som kan anses utgöra en terroristorganisation, och i sådana fall finns inte några hinder mot att tillämpa terrorismregelverket parallellt med den internationella humanitära rätten (se SOU 2016:40 s. 94 f.).

IS har som redan konstaterats både utgjort en terroristorganisation och agerat som väpnad grupp och part till en icke-internationell väpnad konflikt i Syrien.

Redan i filmen "Healing the believers' chests" förmedlar IS med tydlighet att gruppen visar en bristande respekt för den humanitära rättens regler. Sammantaget med den övriga bevisningen som rör IS mål och metoder, vilken redogjorts för ovan, kan ingen annan slutsats dras än att IS helt saknar respekt för den humanitära rättens regler. Därigenom finns det i nu aktuellt fall inget hinder mot att döma både för krigsförbrytelse och terroristbrott. Osama Krayem ska därför dömas för grov krigsförbrytelse och terroristbrott i konkurrens.

8.9 Påföljd

Straffskalan för både grov krigsförbrytelse och terroristbrott är fängelse på viss tid, lägst fyra år och högst arton år, eller på livstid. I fråga om terroristbrott gäller dock att om ett högre lägsta straff för gärningen är föreskrivet i brottsbalken ska det lägsta straffet tillämpas i stället. För mord gäller ett lägsta straff på tio år.

Vid bestämmandet av brottets straffvärde ska enligt 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken beaktas den skada, kränkning eller fara gärningen inneburit, vad

den tilltalade insett eller borde ha insett om gärningen samt de avsikter eller motiv som han haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. Även försvårande eller förmildrande omständigheter som avses i 29 kap. 2 och 3 §§ samma balk och som kan ha förelegat ska beaktas.

Som försvårande omständighet ska beaktas bland annat om den tilltalade visat stor hänsynslöshet eller om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig, eller om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering.

Den aktuella gärningen har innefattat en brutal och filmad avrättning som utförts med stor hänsynslöshet i syfte att sprida IS budskap till omvärlden. Den har begåtts av en grupp män verksamma inom en terroristorganisation som utgör ett hot mot internationell säkerhet och måste ha föregåtts av omfattande planering. Att avrättningen skett genom eld måste ha varit oerhört smärtsamt för Muath al-Kasasbeh och han måste ha känt en extrem dödsångest, inte minst när han placerades i buren han kom att avrättas i men även utifrån hur han i övrigt behandlades. Gärningen utgör både en grov krigsförbrytelse och ett terroristbrott. Sammantaget anser tingsrätten att de nämnda omständigheterna innebär att straffmättningsvärdet för gärningen inte kan motsvara annat än livstids fängelse.

Osama Krayem är tidigare dömd för terrorismrelaterad brottslighet. Den 15 september 2023 dömdes han av en belgisk domstol i Bryssel till livstids fängelse. Dessförinnan dömdes han den 29 juni 2022 av en fransk domstol i Paris till 30 års fängelse. Den nu aktuella gärningen begicks någon gång under perioden mellan den 24 december 2014 och den 3 februari 2015, dvs. före båda nämnda domar. Det är alltså fråga om så kallad nyupptäckt brottslighet.

När rätten dömer till en ny påföljd för ett nyupptäckt brott ska den, enligt 34 kap. 2 § brottsbalken, när påföljden bestäms iakta att påföljderna tillsammans inte överstiger vad som skulle ha dömts ut för den samlade brottsligheten. Av 34 kap. 3 § brottsbalken följer att rätten får besluta om att en tidigare utdömd påföljd ska avse också tillkommande brottslighet när det är fråga om nyupptäckt brottslighet, som i jämförelse med den brottslighet som omfattas av den tidigare domen med hänsyn till påföljden är utan nämnvärd betydelse.

Om en person tidigare är dömd till fängelse på livstid får rätten, enligt 34 kap. 1 § tredje stycket brottsbalken, endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten. Om den dömde har frigetts efter benådning eller straffet av nåd ändras till fängelse på viss tid och den dömde därför inte längre verkställer fängelse på livstid, gäller dock inte bestämmelsen (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken: En kommentar [7 nov 2024, Juno version 25], kommentaren till 34 kap. 1 §).

Inom EU finns en minimiskyldighet för medlemsstaterna att beakta fällande domar i en annan medlemsstat, vilket framgår av det s.k. beaktanderambeslutet.¹⁴ Syftet med rambeslutet är att fastställa villkoren för när en tidigare fällande brottmålsdom i en medlemsstat mot en person, men på andra grunder, ska beaktas vid ett brottmålsförfarande mot samma person i en annan medlem-

¹⁴ Rådets rambeslut 2008/675/RIF av den 24 juli 2008 om beaktande av fällande domar avkunnade i Europeiska unionens medlemsstater vid ett nytt brottmålsförfarande i en medlemsstat.

sstat. Det bör så långt som möjligt undvikas att den berörda personen behandlas mindre gynnsamt än om den tidigare fällande domen hade varit en inhemsk dom. (Se artikel 1 i beaktanderambeslutet, jfr beaktandesatserna 3 och 8.)

Åtagandet gäller under förundersökningen, i samband med lagföringen och vid verkställigheten av en dom och avser bland annat påföljdens natur och stränghet samt det sätt på vilket beslutet verkställs (se artikel 3.2 i beaktanderambeslutet). Att tidigare fällande domar från andra medlemsstater beaktas, får inte innebära att den medlemsstat som genomför det nya förfarandet inkräktar på tidigare fällande domar eller beslut om deras verkställighet, återkallar dem eller tar upp dem till omprövning (se artikel 3.3 i beaktanderambeslutet). Är det fråga om nyupptäckt brottslighet finns inget krav på medlemsstaterna att tillämpa nationella regler för fastställande av domar, om tillämpningen av dessa regler på utländska fällande domar skulle begränsa domaren vid fastställandet av domen i det nya förfarandet (se artikel 3.5 i beaktanderambeslutet).

Högsta domstolen har uttalat att bestämmelsen i 34 kap. 2 § brottsbalken ska tillämpas också när den brottslighet som prövas är nyupptäckt i förhållande till en dom meddelad i ett annat EU-land (se NJA 2022 s. 227). Något motsvarande uttalande kring huruvida även bestämmelsen i 34 kap. 1 § tredje stycket brottsbalken ska tillämpas i förhållande till en dom meddelad i ett annat EU-land finns dock inte.

Medlemsstaternas strafflagstiftningar skiljer sig åt på många sätt varför det många gånger inte är möjligt att utgå från den samlade brottslighetens straffvärde. Enligt Högsta domstolen är det därför inte möjligt att tillämpa 34 kap. 2 § brottsbalken strikt efter ordalydelsen. Då det inte finns någon enhetlig modell för bedömningen är utgångspunkten för prövningen omständigheterna i det enskilda fallet. Högsta domstolen har uttalat att tillämpningen normalt bör

leda till strafflindring även om det kan förekomma att straffmätningen inte påverkas även om det är fråga om ett nyupptäckt brott. Det senare fallet gäller exempelvis i en situation när det nyupptäckta brottet har ett mycket högt straffvärde och den tidigare domen avser lagföring för brott på bötesnivå eller annars med lågt straffvärde. (Se NJA 2022 s. 227.)

I nu aktuellt fall är det fråga om att straffmäta en nyupptäckt gärning med ett straffvärde motsvarande livstids fängelse med en livstidsdom meddelad i Belgien. Därtill kan konstateras att Osama Krayem avtjänar ett 30-årigt fängelsestraff i Frankrike.

Livstids fängelse är lagens strängaste straff och i Sverige är det inte möjligt att döma ut ett hårdare straff än så. Hade det i stället för en belgisk dom varit fråga om en tidigare meddelad svensk livstidsdom hade tingsrätten, i enlighet med vad som redogjorts för ovan, endast kunnat besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

Av den lagtext som belgiska myndigheter på begäran av tingsrätten inkommit med framgår att villkorlig frigivning från en livstidsdom, under vissa förutsättningar, kan aktualiseras efter tio respektive sexton år. Det är svårbedömt när och om det vore möjligt i Osama Krayems fall. Mot den bakgrunden, och med hänsyn till att det nyupptäckta brottet motsvarar ett så högt straffvärde som lagens strängaste straff, anser tingsrätten att situationen är sådan att straffmätningen inte ska påverkas av de tidigare meddelade domarna.

Påföljden ska på grund av det anförda bestämmas till livstids fängelse.

8.10 Häktning

Det finns risk för att Osama Krayem på fri fot både fortsätter sin brottsliga verksamhet och avviker eller på annat sätt undandrar sig lagföring eller straff. För grov krigsförbrytelse och terroristbrott är inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och sex månader och det är inte uppenbart att skäl till häktning saknas (se 24 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken, i sin lydelse efter den 1 juli 2023, och prop. 2022/23:53 s. 131 f.). Osama Krayem ska därför stanna kvar i häkte fram till dess domen i ansvarsdelen vinner laga kraft mot honom. Detta gäller dock längst till och med att han återförs till Frankrike i enlighet med den överenskommelse angående tillfälligt överlämnande som ingåtts mellan svenska och franska myndigheter (jfr 2 kap. 13 § andra stycket brottsbalken). Återförande ska ske så snart lagföringen i Sverige har slutförts och i förekommande fall när en eventuell dom i hovrätten meddelas, dock senast den 27 december 2025.

8.11 Skadestånd

8.11.1 Inledning

Målsägandena har yrkat skadestånd av Osama Krayem med 120 000 kr vardera. Till stöd för sina yrkanden har målsägandena angett att de till följd av den åtalade gärningen har drabbats av ideell skada i form av psykiskt lidande, kränkning av värdighet, sorg och förlust av familjemedlem för vilken de är berättigade skadestånd enligt syrisk rätt.

Som redovisats inledningsvis har Osama Krayem bestritt skadeståndsansvar med hänvisning till att han förnekar brott. Han har dock vitsordat ett skadeståndsbelopp om 60 000 kr per målsägande som skäligt i och för sig, liksom sättet att beräkna ränta.

Parterna är överens om att syrisk rätt ska tillämpas i skadeståndsdelen och att syrisk rätt har det innehåll som målsägandena har inkommit med utredning om.

Tingsrätten ska när den i detta fall tillämpar de syriska rättsreglerna som utgångspunkt tolka och tillämpa dessa på samma sätt som en domstol i Syrien hade gjort. När det gäller ränta ska dock svensk rätt tillämpas. Om innehållet i syrisk rätt förblir okänt kan tingsrätten utgå från att den syriska rätten svarar mot den svenska om inte något särskilt skäl talar mot det. (Se NJA 1969 s. 163 och NJA 2016 s. 288 p. 17–19.)

8.11.2 Innehållet i syrisk rätt

Målsägandena har, så som talan slutligen formulerats, åberopat sex bestämmelser i syrisk rätt, nämligen artikel 164, 171, 222 och 223 i den syriska civillogen samt artikel 4–5 i den syriska straffprocesslagen.

Enligt artikel 164 i den syriska civillogen ska varje olaglig handling som vållar skada förplikta gärningsmannen att betala ersättning.

Vidare framgår av artikel 171 i den syriska civillogen att domaren ska fastställa ersättningens storlek i enlighet med artiklarna 222 och 223 i samma lag, med beaktande av samtliga omständigheter och utan att vara bunden av någon beloppsgräns.

I artikel 222 i den syriska civillogen anges att ersättningens storlek ska fastställas av domaren för det fall annat inte följer av avtal eller lag.

Av artikel 223 i samma lag följer att även moralisk skada kan berättiga ersättning samt att skadestånd för psykiskt lidande vid dödsfall kan utgå till make eller maka och släktingar upp till andra graden. Vad som omfattas av

begreppet moralisk, eller ideell, skada framgår inte av den åberopade lagtexten men har av den syriska jurist som avfattat de ingivna yttrandena angetts kunna utgöras av psykiskt lidande, kränkning av värdighet, sorg och förlust av familjemedlem. Den syriska juristen har även förtydligat att inom syrisk rätt omfattar andra gradens släktingar bland annat föräldrar och syskon.

Enligt artikel 4 och 5 i den syriska straffprocesslagen har den som lidit skada till följd av ett brott rätt att föra skadeståndstalan vid en domstol, vilket kan göras antingen i samband med åtal för det brott som gett upphov till skadan eller som ett separat tvistemål.

8.11.3 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten har bedömt att Osama Krayem tillsammans och i samförstånd med andra gärningsmän har berövat Muath al-Kasasbeh livet och i övrigt utsatt honom för den förödmjukande och nedsättande behandling som framgår av åklagarnas gärningsbeskrivning.

Som konstaterats ovan ska i första hand syrisk rätt tillämpas vid bedömningen av målsägandenas anspråk. Tingsrätten uppfattar de åberopade syriska bestämmelserna på så vis att det enligt syrisk skadeståndsrätt är möjligt att tillerkänna målsägandena ersättning för moralisk skada, inbegripet sådan psykisk skada som kan uppstå till följd av att en nära anhörig bragts om livet. Vidare får bestämmelserna förstås som att det är upp till rätten att bestämma skadeståndets storlek efter en skönsmässig och sammantagen bedömning av samtliga omständigheter. I målet har inte åberopats någon praxis eller annan utredning som tingsrätten kan ta ledning av gällande vilka ersättningsbelopp det kan bli fråga om vid moralisk skada enligt syrisk rätt.

I avsaknad av sådan utredning hämtar tingsrätten ledning i svensk rättspraxis. Ersättning för moralisk skada till närstående till den som avlidit genom brott kan enligt tingsrättens mening närmast jämföras med den ersättning för indirekt personskada (sveda och värk) som vid tiden för gärningen kunde utgå till den avlidnes anhöriga enligt 5 kap. 2 § första stycket tredje punkten skadeståndslagen (1972:207).

Sådan ersättning utgick vid tiden för gärningen med ett schablonbelopp om 50 000 kr, vilket motsvarar dubbel ersättning för ett års akut sjuktid med annan vård än sjukhusvård. För psykiska besvär ligger det dock i sakens natur att gärningens beskaffenhet kan vara av betydelse för skadans intensitet. (Se ”Anhörigersättningen vid uppsåtligt dödande” NJA 2004 s. 26.)

Eftersom Osama Krayem vitsordat ett belopp om 60 000 kr kan det inte bli fråga om att tillerkänna målsägandena ett lägre belopp än så. Frågan är om högre ersättning ska utgå eller inte.

Av praxis följer att utrymmet för underrätter att frångå de schabloner som Högsta domstolen har slagit fast med hänsyn till omständigheterna kring den skadegörande handlingen är starkt begränsat (se t.ex. RH 2009:77). Enligt förarbetsuttalanden krävs för rätt till ersättning utöver ett schablonbelopp i enskilda fall särskild utredning som påvisar ovanligt omfattande psykiska besvär (se prop. 2000/01:68 s. 37).

I praxis har dock förekommit avvikelser från schablonen på så vis att ersättningen höjts till 80 000 kr, även utan att särskild utredning om de psykiska besvären lagts fram. Det var då fråga om en avliden som dödades och fick sin kropp skändad på ett ytterst stötande sätt samt föräldrar som tvingades begrava sin dotter utan att alla hennes kroppsdelar hade hittats och under relativt lång

tid levde i stor ovisshet om vad som hänt deras dotter. (Se Hovrätten för Övre Norrlands dom meddelad den 16 april 2014 i mål nr B 132-14.)

Tingsrätten konstaterar att någon särskild utredning beträffande familjens psykiska lidande, utöver de uppgifter som lämnats av Muath al-Kasasbehs bror Jawdat Al-Kasasbeh och framkommit i Sveriges Televisions intervju med Safi al-Kasasbeh, inte har lagts fram. Det är samtidigt klarlagt att Muath al-Kasasbeh har avrättats och hans kropp skändats på ett oerhört smärtsamt, grymt och skoningslöst sätt. Händelsen har dessutom förevigats på film, vilken fått mycket omfattande spridning såväl i Jordanien som i resten av världen. Muath al-Kasasbehs familj har under lång tid svävat i ovisshet, inledningsvis om vad som skulle komma att ske med honom efter att han tillfångatogs och senare om var hans eventuella kvarlevor fanns. Till denna dag har familjen inte haft möjlighet att begrava hans kvarlevor. Med hänsyn till vad som nu angetts bedömer tingsrätten sammantaget att gärningen måste ha medfört ett sådant psykiskt lidande som går långt utöver vad som ersätts både genom schablonen om 50 000 kr och det vitsordade beloppet om 60 000 kr. En avvikelse i höjande riktning är därför motiverad, dock inte i den utsträckning som yrkats. Beloppet för var och en av målsägande ska i stället bestämmas till 80 000 kr.

På ersättningen löper ränta från dagen för brottet på det sätt som målsägandena yrkat och Osama Krayem vitsordat.

8.12 Sekretess

Det finns skäl att förordna om fortsatt sekretess i enlighet med vad som anges i domslutet.

8.13 Avgift till Brottsofferfonden

Skyldighet att betala avgift till Brottsofferfonden vid denna slags brottslighet följer av lag. Den 1 februari 2015 höjdes avgiften från 500 till 800 kr. Av övergångsbestämmelserna till lagen (2014:1571) om ändring i lagen (1994:419) om brottsofferfond framgår att äldre bestämmelser fortfarande gäller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

Osama Krayem döms för en gärning som begicks någon gång mellan den 24 december 2014 och den 3 februari 2015, alltså huvudsakligen före det att avgiften höjdes. Han ska därför betala avgift till Brottsofferfonden om 500 kr.

8.14 Ersättning till målsägandebiträdet

8.14.1 Förordnanden

Advokaten Mikael Westerlund förordnades som målsägandebiträde för Muath al-Kasasbeh's föräldrar, Safi och Isaaf al-Kasasbeh, den 13 februari 2024.

Ett drygt år senare, den 20 mars 2025, förordnades Mikael Westerlund som målsägandebiträde även för Muath al-Kasasbeh's sju syskon, Tasnim, Ala, Youssef, Jawad, Jawdat, Ansam och Asma al-Kasasbeh. Tingsrätten konstaterade i förordnandet att några enskilda skäl hänförliga till någon av syskonen inte hade förts fram utöver att de, likt föräldrarna, avsåg att föra skadeståndstalan. Tingsrätten ansåg att förhållandet att skadeståndstalan grundas på syrisk rätt, i det nu aktuella sammanhanget, innebär att åklagarna inte kunde förbereda och utföra målsägandenas talan utan väsentliga olägenheter. I förordnandet erinrade tingsrätten om att det finns en skyldighet att hålla ned kostnaderna i flera avseenden, även om det är fråga om

målsägande som bor utomlands och konstaterade att det exempelvis är möjligt att kommunicera via digitala hjälpmedel.

8.14.2 Begärd ersättning

Mikael Westerlund har bland annat yrkat ersättning för 117 timmar och 12 minuters arbete. Enligt ingiven kostnadsräkning uppgår den ersättningen till 184 875,45 kr. Rätt räknat uppgår ersättning för 117 timmar och 12 minuters arbete enligt angiven taxa till 185 879,2 kr.

Därutöver har målsägandebiträdet yrkat ersättning för 13 timmars tidsspillan under vardag och 15 timmars tidsspillan under helg. Rätt sammanräknat motsvarar 15 timmars tidsspillan under helg 14 265 kr, inte 14 034 kr som angetts i kostnadsräkningen.

Slutligen har målsägandebiträdet yrkat ersättning för utlägg avseende flygresor, avbokningsskydd, hotell och taxiresa motsvarande 53 041,98 kr samt för utlägg avseende en ”fixare” motsvarande 44 694 kr.

Sammanlagt har målsägandebiträdet begärt ersättning med 394 369 kr.

Åklagarna har yttrat sig över kostnadsanspråket och inte haft någon invändning.

8.14.3 Rättsliga utgångspunkter

Målsägandebiträdet ska enligt 3 § tredje lagen (1988:609) om målsägandebiträde ta till vara målsägandens intressen i målet, lämna stöd och hjälp till målsäganden samt bistå målsäganden med att föra talan om enskilt anspråk i

anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren. Av 22 kap. 2 § rättegångsbalken följer att åklagaren på målsägandens begäran är skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan väsentlig olägenhet och anspråket inte är uppenbart obefogat. Målsägandebiträdets huvuduppgift är alltså att stödja och hjälpa målsäganden i samband med förundersökning och rättegång och att bevaka målsägandens intressen i samband härmed. Däremot är det fortfarande i första hand det offentliga rättsväsendets uppgift att se till att brott blir utredda och uppklarade (prop. 1987/88:107 s. 24 f.).

Ett målsägandebiträde har enligt 5 § lagen om målsägandebiträde rätt till ersättning i enlighet med vad som enligt 27 § rättshjälpslagen (1996:1619) gäller för biträde vid rättshjälp.

Av 27 § rättshjälpslagen framgår bland annat att biträdet har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt samt att ersättningen för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm.

Vissa särdrag finns när det gäller ersättningen till målsägandebiträden. Ett målsägandebiträde har bland annat till uppgift att ge målsäganden ett allmänt personligt stöd, till exempel vid rättegången. Bedömningen av rätten till ersättning för så kallade kurativa åtgärder kan därför vara mer generös än när det gäller rättshjälpsbiträden och offentliga försvarare. Dock ligger ett juridiskt biträdes primära uppgift vid sidan av den rent kurativa verksamheten. Man bör därför inte ha någon annan principiell syn på frågan om ersättning för kurativa insatser för målsägandebiträdenas del. Rätten till ersättning måste självfallet bedömas med hänsyn till omständigheterna och behovet av personligt stöd i det

enskilda fallet. (Se prop. 1987/88:107 s. 32 och Sverne Arvill m.fl., Rätts-
hjälpslagen och annan lagstiftning om rättsligt bistånd: En kommentar [27 juni
2025, Juno version 4A], kommentaren till 5 § lagen om målsägandebiträde.)

Av 3 § förordningen (1997:408) om målsägandebiträde följer bland annat
att 20 § rättshjälpsförordningen (1997:404) ska tillämpas i fråga om
målsägandebiträdes utformning av sin kostnadsräkning. Enligt sistnämnda
bestämmelse ska biträdets arbetsredogörelse vara så utformad att ersättnings-
anspråkets skälighet kan bedömas. Vidare följer av bestämmelsen att, om
biträdet vill åberopa några särskilda omständigheter, såsom att uppdraget varit
särskilt svårt eller tidskrävande, ska dessa omständigheter anges och framgå av
kostnadsräkningen.

Är ärendet mera omfattande och det begärda arvodet högre bör generellt sett
avsevärt högre krav ställas på arbetsredogörelsen. I sådana fall är en
uppräknig av antalet åtgärder av underordnad betydelse för en bedömning av
biträdets insatser. (Se RH 2000:68.)

8.14.4 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att målsägandebiträdets arbetsredogörelse
i huvudsak innehåller uppräknig i form av angivande av telefonsamtal,
upprättade e-postmeddelanden och kontakter med olika aktörer, utan att
upplysningar om vad som avhandlats i dessa sammanhang och syftet med olika
åtgärder anges.

Trots att en av huvuduppgifterna för målsägandebiträdet har varit att driva
målsägandenas skadeståndstalan avser endast drygt sex timmar av redogörelsen
kontakter med ”expert på syrisk skadeståndsrätt”, ”den syriske juristen” och
”den syriske advokaten”, vilket får förmodas vara samma person. Någon

särskild post avseende det enskilda anspråket har inte upptagits i arbetsredogörelsen.

Grunderna för det enskilda anspråket har angetts på en dryg sida. De ingivna handlingarna avseende syrisk rätt har varit ostrukturerade, ofullständiga och svåra för rätten att ta till sig. Det har angetts en mängd bestämmelser, i flera olika syriska lagar, som sedan inte har åberopats till grund för talan. Det framstår för tingsrätten som att målsägandebiträdet endast vidarebefordrat det han själv erhållit, utan vidare analys av vad som är relevant i målet. Först efter processledning vid huvudförhandlingen angav målsägandebiträdet slutligen vilka bestämmelser i den syriska rätten som faktiskt åberopas i målet. Det som nu redogjorts för har tyngt processen i onödan.

Målsägandebiträdet har vidare enligt tingsrättens mening inte presenterat en arbetsredogörelse som är så utförlig att den i förening med vad som i övrigt är känt för rätten ger tillräckligt underlag för bedömning av anspråkets skälighet. Den angivna tidsåtgången för arbete överstiger enligt tingsrättens mening vad som kan anses rimligt med hänsyn till uppdragets art och omfattning.

Någon tydlig redogörelse för hur många resor som gjorts och när dessa har företagits finns inte. Inte heller framgår syftet med resorna. Tingsrätten drar slutsatsen från antalet flygresor som begärts ersättning för, i form av utlägg, att målsägandebiträdet har rest till Jordanien vid två tillfällen. En resa tycks utifrån vad som anges under redogörelsen för arbete och tidsspillan ha gjorts den 15–19 december 2024 och en resa den 31 januari–2 februari 2025. Skälet till att målsägandebiträdet begärt ersättning för *tidsspillan* avseende tiden för utresan till Jordanien den 15 december 2024 men för *arbete* avseende tiden för återresan till Sverige den 19 december 2024 framgår inte av ingivet underlag. Inte heller framgår skälen till att två resor behövde företas med ungefär en månads mellanrum, att resorna delvis gjordes under helg eller att biträdet har

behövt ta taxi till Arlanda. Enligt tingsrättens mening är det inte givet att en resa till Jordanien över huvud taget har varit nödvändig. Något skäl till att digitala hjälpmedel inte använts har inte framkommit.

Det anförda innebär att det är omöjligt för tingsrätten att bedöma om resorna varit sådana som uppdraget som målsägandebiträde har krävt. Dessa brister får falla tillbaka på målsägandebiträdet. Ersättning kan under dessa förhållanden inte utgå för mer än en resa till Jordanien. Utläggen kopplade till resa och boende den 15–19 december 2014 uppgår, som tingsrätten uppfattat det, till 41 350,98 kr. Utläggen i samband med resan den 31 januari–2 februari 2025 uppgår, som tingsrätten uppfattat det, till 11 691 kr. Att avgöra vilken av resorna som krävts för att utföra uppdraget låter sig inte göras. Tingsrätten anser därför att hälften av den sammanlagda kostnaden för utlägg för resa och boende ska ersättas, det vill säga 26 521 kr.

Eftersom endast en resa till Jordanien ska ersättas, ska även ersättningen för tidsspillan justeras. Den större delen av posterna angivna under tidsspillan hänför sig, som tingsrätten uppfattat det, till resan den 31 januari–2 februari 2025. En post, avseende sju timmars tidsspillan under helg, avser den andra resan. Tingsrätten anser med hänsyn till ovanstående att ersättning för dessa sju timmar inte ska utgå.

När det gäller den ”fixare” som målsägandebiträdet begärt utlägg för, motsvarande 44 694 kr, konstaterar tingsrätten att det saknas redogörelse för vem denne är och varför denne – en person som inte befunnit sig i samma land som målsägandena – varit nödvändig för att etablera kontakt med dessa. I detta sammanhang kan konstateras att vissa målsägande har varit medialt aktiva och några skäl till att familjen skulle vara svår att få kontakt med har inte redovisats. Vad det är för chaufför eller transport som begärts ersättning för kan inte utläsas av redogörelsen. Detsamma gäller den post om ”flygbiljetter”

som begärts ersättning för; det framgår inte tidpunkt, avreseort eller varför detta varit nödvändigt. En förklaring till varför digitala hjälpmedel inte har använts saknas. Det är med en sådan ofullständig redogörelse inte möjligt att tillerkänna målsägandebiträdet någon ersättning alls ur allmänna medel för utlägg för ”fixaren”. Det som åklagarna anfört om försök att etablera olika kontakter och en förhørsresa till Jordanien utan förväntat resultat förändrar inte denna bedömning då det åligger det offentliga rättsväsendet att genomföra förundersökning, inte målsägandebiträdet.

Tingsrätten anser sammantaget, och med beaktande av huvudförhandlingstiden, att målsägandebiträdet får anses skäligen gottgjord genom ersättning motsvarande 70 timmars arbete (70 timmar x 1 586 kr = 111 020 kr), 13 timmars tidspillan under vardag (13 timmar x 1 450 kr = 18 850 kr), åtta timmars tidspillan under helg (8 timmar x 951 kr = 7 608 kr) och utlägg motsvarande 26 521 kr, det vill säga totalt 163 999 kr. Mervärdesskatt på det beloppet uppgår till 41 000 kr. Totalt ska därmed 204 999 kr betalas ut.

Kostnaden för målsägandebiträdet ska stanna på staten.

8.15 Ersättning till den offentlige försvararen

Advokaten Petra Eklund förordnades som offentlig försvarare för Osama Krayem den 19 januari 2024.

Petra Eklund har yrkat ersättning för 217 timmar och 15 minuters arbete. Därtill har hon begärt ersättning för tidspillan avseende 25 timmar och tolv minuter under vardag och tio timmar under helg. Slutligen har hon yrkat ersättning för utlägg avseende flygresor, Arlanda express, taxiresor, hotell och tunnelbanebiljett med totalt 18 504 kr. Sammanlagt har försvararen begärt ersättning med 510 979 kr.

Tingsrätten konstaterar att begärd ersättning är förhållandevis hög. Dock har Osama Krayem inledningsvis befunnit sig i Belgien och Frankrike och förhör har hållits med honom där. Arbetsredogörelsen innehåller konsekvent angivna syften med de åtgärder som försvararen har vidtagit. Den är därmed utformad på ett sätt som underlättar tingsrättens bedömning av skäligheten i åtgärderna. De resor som försvararen företagit inom ramen för uppdraget har redovisats på ett lättillgängligt sätt och kostnaderna som uppstått i samband med resorna framstår som rimliga.

Enligt tingsrättens mening framstår begärd ersättning vid en sammantagen bedömning och med hänsyn till uppdragets art och omfattning som skälig. Petra Eklund ska därför tillerkännas den ersättning hon begärt.

Kostnaden för försvaret ska med hänsyn till Osama Krayems personliga förhållanden stanna på staten.

9 RÄTTEN

Rådmannen Anna Liljenberg Gullesjö samt nämndemännen Lars Eriksson,
Jörgen Hellgren och Rickard Olseke
Rätten är enig.

Digitalt signerad av rådmannen Anna Liljenberg Gullesjö

10 ÖVERKLAGANDEINFORMATION

Hur man överklagar

Överklagandet ska ha kommit in till Stockholms tingsrätt senast **den 21 augusti 2025**. Överklagandet ska vara skriftligt. Stockholms tingsrätt skickar det vidare till Svea hovrätt.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid så har den andra parten också rätt att överklaga, även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Stockholms tingsrätt och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet. Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför. Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen till en huvudförhandling.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Stockholms tingsrätt. Tänk på att

skicka det i god tid med hänsyn till postgången.

Vad händer sedan?

Stockholms tingsrätt kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet har kommit in i tid skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Svea hovrätt.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även Svea hovrätt skicka brev på det sättet.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till Svea hovrätt tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning. Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att ta med allt du vill föra fram i överklagandet.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen och det är kopplat till en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall:

1. Hovrätten bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten har dömt rätt.
2. Hovrätten anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
3. Hovrätten behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
4. Hovrätten bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Mer information finns på www.domstol.se. Ta kontakt med Stockholms tingsrätt eller Svea hovrätt om du har frågor.